

Lőrincz Árpád

**A kecsői evangélikusok a 19. században
egy püspöki látogatás tükrében**

Rudabánya, 2017

Lőrincz Árpád

**A kecsői evangélikusok
a 19. században
egy püspöki látogatás tükrében**

**Bányászattörténeti Kutatások Alapítvány
R u d a b á n y a
2017**

Szerkesztette:
HADOBÁS SÁNDOR

Lektorálta:
CZENTHE MIKLÓS
az Evangélikus Országos Levéltár vezetője
(Budapest)

A borítón:
A kecsői ágostai hitvallású evangélikus leányegyház temploma.

ISBN 978-963-89609-5-5

A könyv megjelenését a
MAGYARORSZÁGI EVANGÉLIKUS EGYHÁZ
támogatta

Kiadta a
Bányászattörténeti Kutatások Alapítvány
az *Érc- és Ásványbányászati Múzeum Alapítvány* közreműködésével
Rudabánya, 2017

© Ing. Arpád Lőrincz, PhD

Fényképek: © Peter Breznaník, Thuróczy József, Lőrincz Árpád,
Czenthe Zoltán

Első kiadás

Felelős kiadó: a Bányászattörténeti Kutatások Alapítvány Kuratóriumá-
nak elnöke. – *Nyomda:* Könyvműhely, Miskolc

Tisztelt Olvasó!

Az „*Énekgár a karszton*” című, *Kecsőről* szóló monográfia írása közben leltem egy kéziratra, mely az ágostai hitvallású evangélikus egyház tiszamelléki egyházkerülete püspökének (szuperintendensének), *Czékus Istvánnak* 1873-ban tett kecsői látogatásával foglalkozott. Egyébként ez a kézirat, mely *Budapesten*, az *Evangélikus Országos Levéltárban* található, bárki számára hozzáférhető és kutatható az interneten is. Az irat tulajdonképpen a látogatás jegyzőkönyve, valamint az akkori lelkésznek, *Welky Jánosnak* a látogatás alkalmából készített, egyházi állapotokat jellemző leírása. Mivel nagyon sok érdekes és érvényes információt tartalmaz a kecsői evangélikus egyház, valamint az egész község történetéről, úgy döntöttem, hogy megosztom ezeket az információkat az olvasókkal.

A jegyzőkönyv adatait kiegészítettem egyéb forrásokból származó információkkal, valamint egy rövid összefoglalóval is *Kecső* múltjáról. Így keletkezett egy kis mű a kecsői ágostai hitvallású evangélikus egyház 19. századi történetéről, melyet most szeretnék mindenkinek szíves figyelmébe ajánlani, akit érdekel a szép gömöri falu és annak históriája.

A szerző

Kecső község a püspöki látogatást megelőző időkben

Kecső a *Gömör-Tornai Karszt* szlovákiai részének legdélebben fekvő települése. Minden oldalról dombok veszik körül: északnyugatról a *Kis-oldal* a *László-tetővel*, mögötte a *Tereberke*, délről a *Poronya-tető*, keletről pedig a *Mál-tető*¹. A házait többnyire magyar ajkú dolgos emberek lakják, akiknek a történelem folyamán nagyon meg kellett küzdeni a sokszor mostoha körülményekkel. Termőföldje nem a legjobb minőségű, és mindenütt csak kő és kő. Mégis, már évszázadok óta él és virágzik a település.

Ha nem is a község mai területén, de a határában, mégpedig a *Domica-barlangban* és környékén már az őskorban is éltek emberek. A régészeti leletek alapján egyértelmű bizonyítást nyert, hogy már a neolitikumban, vagy más néven újkőkorszakban lakott volt a barlang, ahol az ún. bükki kultúra képviselői éltek². A *Domica-barlang* a bükki kultúra legfontosabb helyszíne, ezt az ott talált bőséges leletanyag bizonyítja. A bükki kultúra emberei több száz éven keresztül, főként télen használták lakóhelyül a barlangot. A leletek az eredeti bejárat beomlásának köszönhetően páratlan ép-ségben maradtak fenn, egészen a barlang újrafelfedezéséig.

*A bükki kultúra régészeti leletei a Domica barlangból.
(Forrás: Internet.)*

Magának a falunak a keletkezéséről egyelőre nincs pontos, kézfogható adatunk. *Ila Bálint* szerint a település magva már a XII.

¹ GAÁL L.: *Gömörország természeti öröksége*. Rimaszombat, 2010.

² LŐRINCZ Á.: „Énekgvár” a karszton. Kečovo – Kecső, 2014.

század második felében megvolt³, ennek írásbeli bizonyítéka azonban eddig nem került elő. *Dénes György*⁴ szerint *Aggtelek*hez hasonlóan a 11. század végén vagy az 1100-as években keletkezhetett *Kecső* is⁵. A gömői várbirtoknak a *Kecső pataktól* délre elterülő részén a várnépek közül többen kaphattak művelésre alkalmas földterületet, ahol azután házat építettek, amelyekből később létrejöttek az egyes falvak. Nevüket az ott elsőként letelepült személy után kapták. Ilyen módon juthatott a térségben földhöz egy *Kecső* és egy *Ag (Og)* nevű várjobbágy is, és róluk nevezték el a kialakuló településeket *Kecsőnek*, illetve *Agnak* (később *Agteleknek*). Hogy így volt-e vagy sem, azt egyelőre nem tudjuk bizonyítani. Mindenesetre *Ila Bálint* a település nevének eredetét másként magyarázza: szerinte *Kecső* régi magyar személynév, valószínűleg a *Kelemen* rövidített alakja. A név viselője a *Kacsicsok* ideszakadt ágának az egyik tagja lehetett. Egy biztos, hogy arról a személyről van szó, aki a település alapítója volt.

Egy 1243 júniusában kelt oklevél, melyet egyébként *Pelsőc* „keresztlevelének” is szoktak mondani, *Kecső* községet nem említi. Mindebből arra lehetne következtetni – több kutató szerint is –, hogy a település akkor még nem állt fenn. De nem lehetséges-e, hogy a falu már azelőtt is létezett, csak a tatár hordák elpusztították? Ebben az esetben miért említett volna a szóban forgó határjárás szomszédként egy lakatlan, üszkös romhalmazt, melyből a lakosok elmenekültek, elpusztultak, vagy pedig a tatárok rabszíjra fűzve elhurcolták őket? Hogy az okiratban nem szerepel név szerint a falu, csak mint *Egruh* birtokrésze, összefügghet a tatárjárás alatti pusztulásával. Ezt az elméletet osztja *Dénes György* is, mi szerint a település már a XII. században létezett.

³ ILA B.: *Gömör megye*. III. köt. Budapest, 1946. Magyar Tudományos Akadémia.

⁴ *Dénes György* (Orosháza, 1923. szeptember 3. – 2015. április 30.) jogász, történész, geográfus, tudományos tanácsadó, barlangkutató.

⁵ BÓDISNÉ – DÉNES GY. – JAKUCS L.: *Aggtelek a magyar állam alapításának ezredik évében*. Aggtelek, 2001.

Feltételezhető az is, hogy a falu népe, vagy legalább egy részük elkerülte a pusztulást, mert a közeli erdőkben vagy barlangokban találtak menedéket. A tatár hordák elvonulása után előmerészkedtek bűvőhelyeikről, és hozzáláttak feldúlt vagy felégetett házaik újjáépítéséhez. Ezt bizonyíthatja az is, egy 1272-ben kelt dokumentum már név szerint említi a települést. *V. István király*⁶ 1272. február 16-án kelt adománylevele a *Torna vármegyei Teresztenye* nevű földet a vármegye hatósága alól kiveszi, és az egri káptalan iktatólevele alapján – *Feketehalomnál* tanúsított vitészségük jutalmául – *Kachuzi Mokud* fiainak, *Gálnak*, *Lászlónak* és *Gergelynek* adományozza. Az adománylevél a települést *Kucehu* néven említi. Tehát a tatárjárás után nem egészen harminc évvel *Kecső* újjáépült falu volt.

Az okirat egyébként a *Zichy család levéltárában* található⁷, de mindenki számára hozzáférhető a világhálón, az interneten is. 1272 tehát az az év, amióta hivatalosan számítjuk *Kecső* létezését, az oklevelet pedig mint a község „keresztlevelét” tartjuk számon. Olvasható benne egyebek mellett, hogy *Teresztenye Kecsővel* és *Noakkal* határos. *Noak* már nem létező település, mely a mai *Aggtelek* és *Imola* községek területén állt a középkorban. Érdekes, hogy *Aggtelek* neve nem szerepel az oklevélben, feltehetően azért, mert a tatárdúlás után még nem épült újjá. Elűzött lakosai talán éppen *Kecsőben* találtak menedéket, mely ekkorra már újra lakott lett. Valószínűleg innen, *Kecsőből* jártak át megművelni az *Aggteleken* található földjeiket mindaddig, míg újjá nem épült a saját településük.

⁶ *V. István* (1239 – 1272): *IV. Béla király* és *Laszkarisz Mária* magyar királyné elsőszülött fia. 1246-tól 1257-ig szlavón herceg, majd erdélyi herceg (*dux Transsilvanus*). 1258 és 1260 között stájer herceg (*dux Stiriae*). 1260-tól ismét erdélyi herceg, 1262 végén az „ifjabb királyi” címet (*iunior rex*) felvéve a keleti országrész *de facto* független uralkodója, e címét apja ellenében sikeresen megvédte. 1270-től haláláig egész Magyarország (*totius Hungariae*) királya. A margitszigeti apácakolostorban temették el. (Forrás: Internet.)

⁷ *A zichi és vásoneői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára*. Pest, 1871. Magyar Történelmi Társulat, 28-32. old.

V. István király szobra.

Kecső, mely az Árpád-korban keletkezett, jobbágyfalu volt. A középkori falusi emberek mindennapi tevékenysége a család fenntartására és a helyi birtokosok – akiknek a földjét használták (földesúr, egyház, király) – igényeinek a kielégítésére irányult. A megélhetés alapvető forrását az állattartás és a földművelés biztosította. A lakosok a birtokosok földjét művelték, amiért különböző szolgáltatásokkal fizettek (természetbeni, pénzbeli, robot). Erre bizonyos időközönként, általában évente került sor. Ezen kívül a király számára is több alkalommal szedtek adót minden évben, a porták szerint.

Falunk lakosai is ilyen körülmények között éltek és dolgoztak a középkorban, amikor a legismertebb birtokosok *Kecsőben* a *Kecsei család*⁸ tagjai voltak. Ebből az időből nem maradt fenn sok írásos emlék a településről és lakóinak életéről.

⁸ A *Kecsey* vagy *Kecsei család* ősi fészke *Kecső* volt, de rendelkeztek birtokokkal pl. *Aggteleken* is. Forrás: MIHÁLYFALUSI FORGON M.: *Gömör-Kishont vármegye nemes családai*. Somorja, 1997.

A falu első temploma, mely természetesen katolikus volt, még a középkorban épült. Erről tanúskodik az 1332-1337. évekből fennmaradt pápai tizedjegyzék, az első olyan országos összeírás, amely *Magyarország* szinte valamennyi plébániáját felsorolja. Az ebben említett falvak a XIII. században már léteztek. A tizedjegyzék egyháztörténeti, gazdasági, földrajzi szempontból is felbecsülhetetlen értékű dokumentum. Megismerhetjük belőle az egyes egyházmegyék esperességeit, plébániáit, papjainak a nevét, az általuk fizetett tizedet, melynek összegéből következtetni lehet a jövedelem nagyságára és a falu népességére is. Az évszázadok során *Magyarországon* igen sok középkori oklevél pusztult el, ezért számos helység neve e tizedjegyzékben szerepel először. A települések nevének eredetére és a 14. század nemzeti viszonyaira is fontos adatokat szolgáltat. Mivel azonban többnyire idegen adószedők végezték az összeírást, a magyar helyneveket hallás után, sokszor a felismerhetlenségig elferdítve jegyezték le. Ezért történhetett meg, hogy *Kecső* neve *Quefri* és *Quesu* formában fordul elő. Az eredeti dokumentumok a *Vatikáni Levéltárban* találhatóak, de a 19. század vége óta nyomtatott változatban is hozzáférhetők.⁹

Az 1332-37. évi pápai tizedjegyzék szerint a gömői főesperességhez 71 plébánia tartozott a régi *Gömör vármegye* területén, közöttük *Kecső* is. Hogy pontosan hol állt a templom, arról nincs hiteles adatunk, de a legvalószínűbb helye valahol a mostani evangélikus templom környékén lehetett.

A templomot *Szent László király*¹⁰ tiszteletére szentelték, ami alapján arra következtethetünk, hogy a lakosok magyarok voltak, mert elsősorban a magyar ajkú hívek választották patrónusukká ezt a magyar szentet.

⁹ ORTVAY T.: *Magyarország egyházi földleírása a XIV. század elején*. Budapest, 1891.

¹⁰ I. (Szent) László (Lengyelország, 1046. június 27. – Nyitra, 1095. július 29.): Árpád-házi magyar király (1077–1095). Bátyja, I. Géza után lépett a trónra, utóda *Könyves Kálmán* volt. Erősen keresztény hitű, bátor, harcias krály hírében állt. *Nagyvárado*n helyezték örök nyugalomra, az általa alapított régi székesegyházban. 1192-ben avatták szentté.

*Az első kecsői templomot Szent László király tiszteletére szentelték.
(A képen Szent László király a Képes Krónikából.)*

Az 1427. évi portaösszeírás szerint a faluban 24 jobbágyporta volt, a tulajdonosa pedig *Kecsői Gergely* (*Kerechow Gregory*). Az irat keletkezésének az oka, hogy 1427-ben a járások szolgabírái adóztatás céljára összeírták *Gömörben*, hogy az egyes falvaknak ki volt a földbirtokosa, és ott hány adóköteles jobbágyporta volt¹¹. Az 1431. évi portaösszeírás szerint *Kecső* tulajdonosa *Kecsői István* (*Kechew Stephani*), a porták száma pedig 23 és fél. *Kecsői István* valószínűleg *Kecsői Gergely* fia lehetett, és a szomszédos *Aggteleken* is volt birtoka.

¹¹ Az adófizető egység ugyanis akkor a porta, vagyis a kapu volt, a jobbágycsalád udvarának a bejárata, ahol a lakóháza és gazdasági épületei is álltak.

Az 1526-os mohácsi csatavesztés után az oszmán-török seregek *Szulejmán szultán* vezetésével fokozatosan egyre nagyobb területet hódítottak meg az országban.

1560 körül több támadást is intéz a török a gömri falvak ellen. Az emberek menekülnek, a falvak rommá válnak. Ez lett a sorsa *Kecsőnek* is. A török csapatok kifosztják és felégetik. Egy 1566-ból származó, *Imolával* foglalkozó irat szerint *Kecső* lakatlan. Az itt élők többsége a szomszédos *Aggteleken* talált menedéket. Az 1551-i dézsmajegyzék *Kecsőben* a következő 10 jobbágycsaládot sorolja fel: *Bartók, 2 Borza, Czatos, Marsa, Szege, 2 Babo, Tanko* és *Sydo*. Ezeket a későbbiekben – a *Marsa* és a *Sydo* családok kivételével – az aggteleki dézsmajegyzékben találjuk meg. Ott is maradtak véglegesen, elpusztult falujukba soha többé nem tértek vissza. Leszármazottaik közül számosan még ma is *Aggteleken* élnek. A *Marsa* és a *Sydo* családok további sorsáról nincs semmilyen információnk. A török támadók áldozataivá váltak, rabszolgapiacon végezték, vagy távolabb találtak menedéket? – egyelőre nem tudjuk.¹²

Kecső történelmében ezzel lezárult egy nagyon fontos korszak. A török pusztítás következtében a falu megszűnt létezni, és 200 évig nem is települt újjá, lakatlan maradt. 1564-ben, majd 1612-ben a dézsmajegyzékek még a lakatlan helyek között sem említik. Egy 1673-ból való összeírás szerint több társbirtokos tulajdonában lévő tölgyerdő található itt, mely disznóhizlálásra alkalmas. Földjét parasztok szokták bevetni kilencedért. *Gömör vármegye* 1715., valamint 1720. évi összeírásában nem is említik a települést.

Az 1600-as évek végére a törököket sikerült kiszorítani az országból. De a kifosztott, kivérzett vidéken évtizedek kellettek ahhoz, hogy az élet visszatérjen a faluba. Még legalább ötven évbe telt, amire megkezdődött *Kecső* kezdett újratelepülése. A közel két évszázad alatt, amíg lakatlan volt, régi portái, valamint középkori temploma elpusztultak, és a település helye is teljesen eltűnt. Egy 1789-ben tartott tanúvallatás szerint mintegy negyven évvel előbb kezdett ismét benépesülni és faluszámba menni. 1820-ban egy 90

¹² ANTAL I. B.: *Aggtelek község családjainak története*. Aggtelek, 1995.

éves asszony azt vallotta, hogy 70 esztendővel korábban mindössze öt gazda és egy molnár élt *Kecsőben*, meg a *Ragályi család* tartott a pusztában juhkosarat¹³. 1753-ban jelent meg újra a vármegye összeírásában, mint pusztá: öt hospes¹⁴ élt benne, akik iparosok, kovácsok, azaz földesúri majorsági alkalmazottak voltak. Az öt hospes-család a következő: *Barkai, Bodnár, Csörgős, Molnár és Seller*. Ekkor a *Ragályiak* és a *Fáyak* a hely urai, később ők hozták ide új parasztságot a krasznahorkai uradalomból.

Az 1773-as *Úrbéri Tabellák*¹⁵ szerint a falu birtokosai *Draskóczy Ádám, Fáy József, Ragályi József* és *Szegő Zsigmond* voltak. Összesen 15 jobbágy és két zsellér élt itt a családjával, név szerint a következők: *Hegedűs János, Hegedűs Mihály, Lőrincz Márton, Zoller Miklós, Szikra János, Ladoni György, Molnár János, Lőrincz György, Körtvély András, Csergély Mihály, Juhász András, Süveges János, Bodnár Tamás, Barkaj János, Juhász János*. Ettől a 17 családtól eredeztethetjük a mai kecsői lakosság nagy részét. A nevek alapján egyértelműen arra lehet következtetni, hogy a betelepülők magyar ajkúak voltak. Ez azért is érdekes, mert a két szomszédos településen, *Hosszúszón*, valamint *Pelsőcardón*, melyek szintén a 18. század második felében kezdtek ismét betelepülni, szlovákok képezték az új lakosság nagy többségét. Ezzel szemben *Kecső* népességét, hasonlóan a középkorhoz, elsősorban magyarok alkották.

Míg 1773-ban csak 17 család élt a faluban, addig néhány évvel később, az 1784/87-es népszámlálás¹⁶ alkalmával már 37 családot és 247 lakost regisztráltak *Kecsőben*. Egy évtized alatt a lélekszám több mint a kétszeresére növekedett, ami azt jelenti, hogy ezekben az években volt a legerőteljesebb a község újjátelepülési folyamata.

¹³ ILA B.: *Gömör megye*. III. köt. Budapest, 1946. Magyar Tudományos Akadémia.

¹⁴ A telepeseket a korabeli források a *hospes* (latin szó jelentése: idegen, jövevény, meghívott) elnevezéssel illették.

¹⁵ A *Mária Terézia* által 1767-ben elrendelt úrbérrendezés során készített úrbéri összeírások, tabellák.

¹⁶ DANYI D. – DÁVID Z.: *Az első magyarországi népszámlálás (1784-1787)*. Budapest, 1960.

Amint a falu felébredt két évszázadon keresztül tartó Csipke-
rózsika-álmából, fokozatos fejlődésnek indult. *Vályi András* 1796-
ban ekképpen jellemzi a helységet¹⁷:

„**KECSŐ.** Magyar falú Gömör Várm. földes urai Ragályi, Fáy,
és több uraságok, lakosai katolikusok, fekszik Agtelek mellet, Torna
Vármegyének szomszédságában, földgye jó búzát terem, piatzozás-
ra Rozsnyón 3 1/2 mértföldnyire, réttye sekélyes, földgye szorgal-
matos mivelést kíván, fája mind a' két féle sok, keresettye a' szom-
széd vas verő műhelyekben, szenet is égetnek, kapa verő hámorja is
van, erdője nagy, réttye sekély.”

Lakói elsősorban földműveléssel foglalkoztak, de ezen kívül
fontos pénzkereseti lehetőség volt a szénégetés is. Az itt készült
faszenet a gömöri vasgyárakban használták fel. Érdekes, hogy *Vá-
lyi* már említi a kecsői kaphámort is, melynek termékei oly híre-
sek lettek a későbbi években. Ezeket a tevékenységeket folytatta
Kecső lakossága a következő évtizedekben.

Részletesen foglalkozik a faluval *Bartholomaeides (Eördögh)*
László latin nyelvű megye-leírása is.¹⁸ Többek között nála jelenik
meg először a település szlovák neve *Kečowo* alakban. Szerinte a
községnek mindkét megnevezése használatos, a putnoki járásban
található, *Aggtelektől* északra, *Hosszúszó* környékén. A faluban 35
ház áll. A lakosságot 41 családfő, 57 házaspár, összesen 285 lakos
alkotja, akik részben szlovákok, részben pedig magyarok, feleke-
zeti hovatartozás szempontjából evangélikusok és reformátusok. A
település határa dombos, de azért megterem itt mindenféle gabo-
nafajta. Nagy területet erdők fednek. A továbbiakban részletesen
ismerteti az erdők, rétek és egyéb mezőgazdasági területek nagy-
ságát. A mezőgazdaságon kívül a falusiak favágással és szénége-
téssel foglalkoznak. Az itt termelt faszén a vasgyárakban kerül fel-
használásra. Működik a községben egy kaphámor is. Uraságuk
több is van, de legjelentősebbek a *Ragályi* és a *Fáy* családok. Az

¹⁷ VÁLYI A.: *Magyar Országának leírása*. I. Buda, 1796.

¹⁸ BARTHOLOMAEIDES, L.: *Inclyti Superioris Ungariae comitatus Gö-
möriensis Notitia historico-geographico statistica*. Leutschoviae, 1806-
1808.

evangélikusok *Hosszúszóra*, míg a reformátusok *Gömörpanyitra* járnak istentiszteletre.

Különösen figyelemre méltó *Bartholomaeides* azon információja, mely szerint a faluban magyarok és szlovákok egyaránt élnek, mert *Vályi* tíz évvel korábban mint magyar falut említi *Kecsőt*.

A múltban az állattenyésztés volt a kecsőiek egyik legfontosabb megélhetési forrása¹⁹.

A felekezeti megoszlás alapján valóban arra lehet következtetni, hogy amint azt *Bartholomaeides* is írta, a lakosság egy része szlovák, egy része pedig magyar lehetett, mert az evangélikus vallás elsősorban a szlovák ajkú népességet jellemezte. A szlovákok azonban nem éltek itt nagy számban, amint már többször említettük, a község lakosságát döntő többségben magyarok alkották. Er-

¹⁹ Itatás a patakon *Kecsőben*, a múlt század harmincas éveiben. (Képeslap a 20. század harmincas éveiből.)

ről tanúskodik az 1820-ban megjelent latin nyelvű evangélikus névtár is, amely a kecsői evangélikusokat magyaroknak mondja.

Az itt élők döntő hányadának magyar voltát bizonyítja az 1773-ból származó, *Magyarország* összes helységét számba vevő összeírás is²⁰, mely egyértelműen a magyar nyelvet jelölte meg uralgó nyelvként a településen.

Ezekben az években, a 19. század elején a lakosság számának emelkedése miatt megnőtt az igény arra, hogy saját templomuk legyen a kecsői híveknek. Először az evangélikusok láttak a templomépítéshez 1818-ban, a malommal szemben, a patak másik oldalán. Az építkezés megkezdése nagy vitákat és nézeteltéréseket okozott a helyi katolikusok és evangélikusok között, mert mindkét felekezet képviselői jogot formáltak erre a területre. A vita kiváltó oka valószínűleg az volt, hogy eredetileg ezen a helyen állhatott *Kecső* középkori temploma. A konfliktust a *Helytartótanács* vizsgálata zárta le, mely az ágostai hitvallású evangélikus egyházközségnek adott igazat. Az imaház felépülhetett, és 1821-től szolgálta az evangélikus gyülekezetet. Ezt követően a római katolikusok is nekiálltak, és felépítették a saját templomukat, amit 1827-ben szenteltek fel az *Úr mennybemenetele* tiszteletére. Mindkét templom ma is áll, és a település domináns épületei közé tartozik.

1837-ben *Fényes Elek*²¹ így ír *Kecsőről*: „*Kecső, magyar-tót f. Aggteleken felyül ½ órányira: 148 kath., 125 ref., 63 evang. lak. Határa hegyes; erdeje nagy; rétje elég; gyümölcsöse is van. F. U. többen.*” Ezek szerint 1837-ben a magyarok mellett még szlovákok is éltek a községben.

Arról, hogy az 1848-49-es szabadságharc eseményei milyen hatással voltak a falu életére, sajnos nem rendelkezünk információkkal. Nem tudjuk, hogy részt vett-e valaki *Kecsőből* a harcokban, vagy volt-e kecsői áldozata az eseményeknek.

²⁰ *Lexikon universorum regni Hungariae locorum populorum. Magyarország helységekinek 1773-ban készült hivatalos összeírása.* Budapest, 1920.

²¹ FÉNYES E.: *Magyar Országának s a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statistikai és geographiai tekintetben.* Pest, 1837.

Az abszolútizmus korában a település tovább fejlődött. *Fényes Elek* 1851-ben így mutatja be a községet²²:

„**Kecső**, magyar falu, Gömör v[ár]megyében, hegyek közt igen szűk völgyben fekszik, Aggtelek és Hoszsuszó helységekkel határos. Az evangélikus oskolával átellenben a helységen keresztülfolyó patakcsán van épülve malma, melly esős időben jövedelmes. Van ama jószágáról híres kapát s ásót készítő hámorja is. A lakosok szám 334-re megy; ezek közül evang. férfi 90, asszony 80, rom. kath. férfi 82, asszony 65, reform. 17. Mindnyájan eredeti magyarok. Van benne 4 urbéri telek, lakó 12, irtásokban 10 6/8 telek a lakosoknál; erdő és legelő 2345 hold. Szántófölde zaboron és burgonyán kívül csak nagy szorgalom után terem meg egyebet; rétje igen kevés, mind a mellett a lakosoknak bő és jó legelőjük van, szarvasmarhát és juhot bőven tartanak. Szén, mész, s ezek fuvarozása által könnyítenek életmük keresésén.”

A szerző szerint a lakosok, akiknek a száma már elérte a 334-et, főleg állattenyésztéssel foglalkoztak, továbbá szén- és mészégetéssel²³, valamint ezek fuvarozásával. Ami a szántóföldeket illeti, nagyon rossz minőségűek. Működik azonban a településen a malom, valamint a jó minőségű kapát és ásót készítő hámor, melyet már *Vályi* is említett több mint ötven évvel azelőtt. Ebből is látszik, hogy a kecsői lakosság élete nem sokat változott fél évszázad alatt.

Az 1867. évi tagosítás után a termőföldeket a nagybirtokosoktól a helyi kisparasztság vásárolta meg és kezdett el rajta gazdálkodni. Így jutottak földhöz a *Juhász*, *Hegedűs*, *Tóth*, *Lőrincz* és más családok.

A 1869. évi népszámlálási adatok szerint a településen 62 házban összesen 444 lakos élt, akiknek a fele katolikus, a többiek pedig evangélikusok, reformátusok és izraeliták. Zsidók a későbbiek folyamán is éltek *Kecsőben*, egészen a huszadik század elejéig. Az

²² FÉNYES E.: *Magyarország geographiai szótára*. Pest, 1851.

²³ A szén- és mészégetés nagyon fontos jövedelemforrása volt a kecsői embereknek (Forrás: PALÁDI-KOVÁCS A.: *Népi mészégetés a gömör-tornai karsztvidéken*. = *Agria. Az Egri Múzeum Évkönyve*, 23. köt. 1987.

1910-es népszámlálás adatai szerint még 12 izraelita volt a faluban. Emléküket a *Zsidótemető* és a *Zsidóház* elnevezések máig megőrizték.

*Tornácos kecsői parasztházak a 19. század végétől.
(Fotó: Breznanik Peter.)*

Tehát az 1870-es évek elején, amikor sor került a püspöki látogatásra a kecsői evangélikus leányegyházban, a község több mint 400 lakost számlált. A falubeliek a gyenge minőségű termőföld ellenére főként mezőgazdasági termeléssel foglalkoztak, de számottevő volt a mész- és a szénégetők száma is. Ezen kívül működött a helységben egy jó minőségű termékeiről ismert „kapagyár” is. Az evangélikus vallásúak száma a teljes lakosságnak majdnem a felét tette ki.

A püspöki látogatás

A tiszamelléki ágostai hitvallású evangélikus egyházkerület²⁴ gömöri esperességébe tartozó hosszúszoói anyaegyházban, valamint a hozzá tartozó kecsői és pelsőcardói leányegyházakban az 1873. június 8.–10. napokban jelentős eseményre került sor: fő-tisztelendő *Czékus István* szuperintendens²⁵ tett hivatalos, kánon-szerű egyházlátogatást, amely fontos társadalmi esemény volt mindhárom község életében.

*Czékus István szuperintendens.*²⁶ (Forrás: Internet.)

²⁴ Ebben az időben összesen 4 egyházkerület alkotta a magyarországi evangélikus egyházat, mégpedig a dunáninneni, a dunántúli, a bányai, valamint a tiszai vagy tiszamelléki.

²⁵ *Magyarországon* a protestáns egyházak püspökeit szuperintendensnek nevezték.

²⁶ *Czékus István* (kuntapolcai), (Gömörpanyit, 1818. december 22. – Rozsnyó, 1890. február 6.) evangélikus lelkész, 1871-től a tiszai egyházkerület főpásztora, püspöke.

Ebben az időben, amikor még lelkész is csak néhány alkalommal érkezett *Kecsőre*, a püspöki látogatás a lakosság nagy részének életre szóló élményt jelentett, mely megbolygatta az egész falu életét. Jelentősége megnyilvánult a külsőségekben is. Az eseményről részletes jegyzőkönyv készült *Farbaky József* akkori egyházkerületi jegyző²⁷ tollából, melyet kézjeggyével jóváhagyólag ellátott *Czékus István* szuperintendens is. Ez a jegyzőkönyv nagyon aprólékosan ismerteti nem csak magát a látogatást, hanem az említett települések evangélikus gyülekezeteinek addigi történetét és életét is. A leírtak rengeteg fontos, másutt nem található információval szolgálnak az egyház mellett a községek újkori történetéről is.

A püspök lakhelyéről, *Rozsnyóról* június 7-én a délutáni órákban indult el az egyházlátogatásra. *Pelsőcig* több kocssal számos rozsnyói híve is elkísérte. A pelsőci *Megyeház* udvarán a gömöri esperesség világi és egyházi képviselői nagy számban várták *Hoznek Náthán* főesperessel és *Latinák Rezső* esperességi felügyelővel az élen. A felügyelő lelkes szavakkal köszöntötte a főpásztort, és kívánt számára sok sikert a látogatáson. Miután a püspök megköszönte az üdvözlést, tovább folytatta az útját *Hosszúszó* felé. *Pelsőctől* a delegációhoz csatlakozott az esperesség előjáróinak egy része is, családtagjaival együtt.

Hosszúszó határában lovasbandérium és diadalív fogadta a küldöttséget, mely harangzúgás közepette vonult tovább a községbe. Az eseményre rányomta bélyegét a hirtelen támadt heves zápor, ami sok tekintetben akadályozta a fogadtatás ünnepélyességét. Miután a püspök megszállt a paplakban, az este folyamán fogadta a hosszúszói egyház tagjainak a küldöttségét.

Másnap, június 8-án reggel a szuperintendens és kísérete részt vett a helybeli templomban az ünnepi istentiszteleten, mely szlovák nyelven²⁸ folyt, de a püspök magyarul tartott beszédet. Az istentisztelet után a vendégek megebédeltek a paplakban, majd meg-

²⁷ *A Tiszai ágostai hitvallású egyházkerület 1873. évi tiszti névtára*. Rozsnyó, 1873. 5-6.

²⁸ *Hosszúszó* lakosai ekkor többségükben szlovák anyanyelvűek voltak.

tekintették a helyi egyházi épületeket és a temetőt. Ezt követően a főpásztor látogatást tett néhány hosszúsói családnál is.

A következő napon, június 9-én reggel az iskolai vizsgákra került sor a templomban. A vizsgák eredményével és a gyermekek tudásával a püspök nagyon meg volt elégedve, és a tanítót dicséretben részesítette szorgalmáért és igyekezetéért. A vizsga után a delegáció tagjai aláírták a látogatás jegyzőkönyvét. A vizitáció a hosszúsói anyaegyházban dél körül ért véget, amikor is a püspök megköszönte az egyház elöljáróinak a fogadtatást, áldást adott, majd folytatta útját a kecsői leányegyházba.

Pelsőcön a Vármegyeház²⁹ udvarán fogadták a püspököt.

A püspök június 9-én a kecsői egyházi elöljáróság kérésére az ifjúság kettős sorfala között indult el *Kecsőre*. A két község határán a reá várakozó bandérium is csatlakozott a menethez. Az út két oldalán leszúrt zöld ágak jelezték a haladás irányát. Nem messze *Kecsőtől* az egyházi elöljáróság és a hívek vártak a főpásztorra, akit egy helyi kisfiú, *Lőrincz Márton* üdvözölt. Ezután a sokaság kö-

²⁹ BOROVSZKY S. (red.): *Gömör-Kishont vármegye*. Budapest, 1903. (Magyarország vármegyéi és városai.)

rülfogta a szuperintendens kocsiját, és elindultak a faluba. Egész idő alatt zúgtak az evangélikus, valamint a katolikus templom harangjai, és fegyverropogás is köszöntötte a püspököt. A hívek egyházi énekeket énekeltek, miközben a küldöttség végighaladt a helységen, egészen az iskola épületéig, majd bevonult a templomba, ahol az „*Erős várunk*” énekkel kezdetét vette az ünnepélyes istentisztelet.

Ezután a lelkész a szószékre lépett, és mondott egy alkalmi imát. A lelkész után a püspök állt az oltár elé, és főpásztori áldását adta a gyülekezetre. Az ünnepi istentisztelet egy rövid záróénekkal ért véget.

Az istentisztelet után került sor az iskolás gyerekek vizsgájára, azt követően pedig aláírták a látogatás jegyzőkönyvét. A dokumentumot a püspök elnöklete alatt ellátták kézjegyükkel: *Hoznek Náthán* esperes, *Latinák Rezső* esperességi felügyelő, *Radvánszky Károly* egyház-felügyelő, *Welky János* lelkész. Az ünnepélyes akción részt vett az anyaegyház és a kecsői leányegyház számos előljárója és tagja is.

A jegyzőkönyv késő délutáni lezárását követően a püspök, miután Isten áldását kérte a kecsői hívekre, a templomból átvonult a tanítói lakba. Itt elfogyasztotta uzsonnáját, majd kocsira ült, és hasonlóan ünnepélyes keretek között, mint az érkezéskor, elutazott *Kecsőről*, és visszatért *Hosszúszóra*.

A látogatás utolsó éjszakáját is *Hosszúszón*, az anyaegyházban töltötte a szuperintendens, melyre egy kellemetlen esemény nyomta rá a bélyegét: ugyanis *Radvánszky Károlyon*, az egyház felügyelőjén hirtelen a kolera³⁰ jelei kezdtek mutatkozni. Szerencsére a betegség néhány nap alatt minden súlyosabb következmény nélkül elmúlt.

Másnap, június 10-én reggel a püspök elbúcsúzott a hosszúszói anyaegyház képviselőitől, kocsira szállt, és harangzúgás közben *Pelsőcardó* felé elhagyta a községet. *Pelsőcardón* szintén ha-

³⁰ 1872-ben kolera- és tífuszjárvány volt *Gömörben*, sok halálos áldozattal. BOROVSZKY S. (red.): *Gömör-Kishont vármegye*. Budapest, 1903. (Magyarország vármegyéi és városai.)

rangzúgás és üdvölvések fogadták a főpásztort. A házak fel voltak lobogózva, az utca két oldalán májfák álltak, az iskola előtt pedig diadalív várta a szuperintendenst, aki *Szuchan András* gondnoknál szállt meg. A gondnok az udvaron köszöntötte a püspököt. Ezután az egész küldöttség bevonult a templomba, ahol kezdetét vette az ünnepélyes istentisztelet.

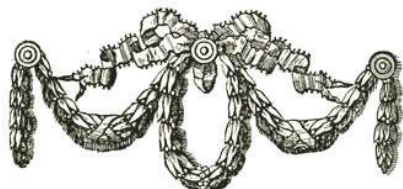

A pelsőcardói templom. (Fotó: Thuróczy József.)

Az istentisztelet végén a főpásztor áldását adta a pelsőcardói hívekre, majd itt is sor került a jegyzőkönyv megtárgyalására. A jegyzőkönyv lezárása után a püspök röviden búcsúzott és áldást mondott a gyülekezetre, majd a templomból való kivonulás után megtekintette az egyházi épületeket. A hivatalos részt követően el-

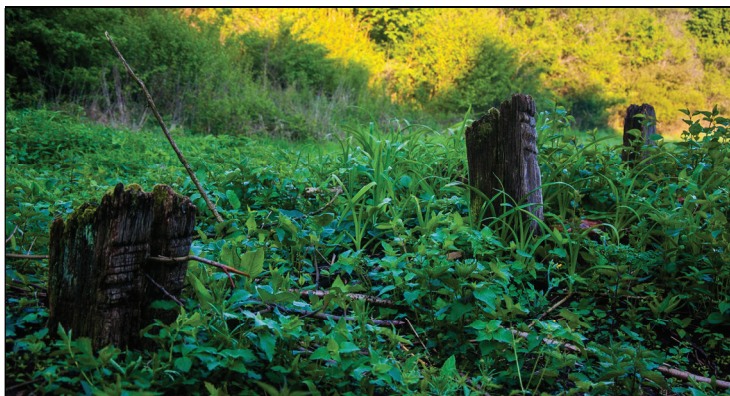
fogyasztotta ebédjét *Szuchan András* gondnoknál. Ezután fogadta a gömörpanyiti gyülekezet elébe érkező képviselőit, akiknek a kíséretében kocsira ülve, hasonló ünnepélyességgel, mint megérkezésekor, elhagyta a falut *Melléte*³¹ irányába.

Ezzel a püspöki látogatás úgy a hosszúsói anyaegyházban, mint a kecsői és a pelsőcardói leányegyházakban, véget ért.

³¹ *Melléte* Gömörpanyit leányegyháza volt.

**Az ágostai hitvallású evangélikus egyház
helyzete Kecsón 1873-ban
a püspöki látogatás jegyzőkönyve szerint**

Czékus István szuperintendens látogatásáról készült részletes jegyzőkönyv is, melynek készítője *Farbaky József*, akkori egyházkerületi jegyző volt. A dokumentumot jóváhagyás végett ellátta kézjeggyével a püspök is. Az alapinformációkat *Welky János* lelkész szolgáltatta, de megjelennek benne a látogatás résztvevőinek személyes tapasztalatai is. A jegyzőkönyv nagyon aprólékosan ismerteti nem csak magát a látogatást, hanem a vizitált egyházak addigi történetét és életét is. A leírtak rengeteg fontos és másutt nem található információval szolgálnak, elsősorban a kecsői evangélikus egyházzól, ugyanakkor *Kecső* község újkori történelméről is.

Az egyház állapota

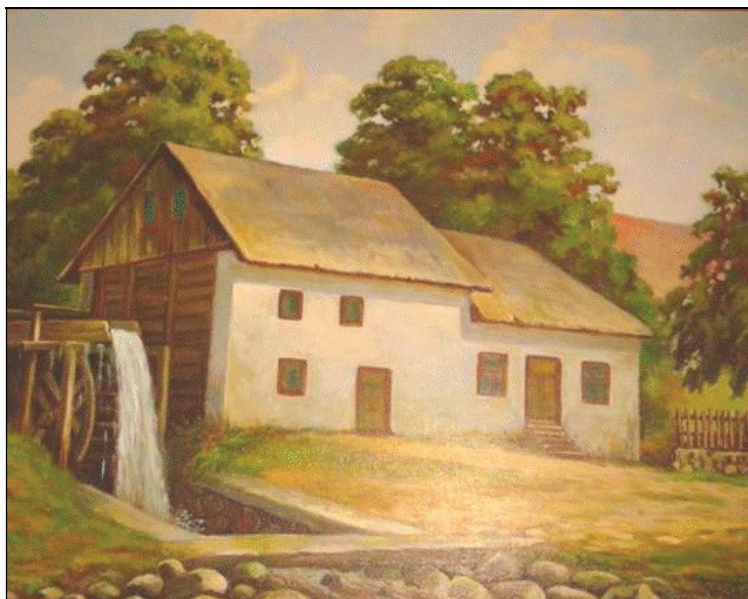
A kecsői leányegyház története sok tekintetben azonos vagy hasonló a hosszúsói anyaegyházéval. Az 1783 és 1805 közötti időszakban *Kecső* a gömörpanyiti anyaegyház része volt, majd 1805-ben, ugyanúgy, mint *Pelsőcardó*, *Hosszúsóhoz* csatlakozott. A küzdelmes években, főleg a *II. József Türelmi rendelete*³² előtti időben, szegényes állapotából kifolyólag sem temploma, sem tanítója nem volt. Az első időben a gömörpanyiti, majd pedig a hosszúsói tanító járt ide temetni. Szintén a gömörpanyiti prédikátorok látták el a kecsői hívek lelki gondozását. Amikor papra vagy tanítóra volt szükség a faluban, a lakosoknak kellett biztosítani az ide- és visszaszállításukat.

A hosszúsói templom (1792) és paplak (1811) építésének költségeihez a kecsői evangélikusok is hozzájárultak.

1818-ban végre a helybeli hívek rászánták magukat, hogy tanítót hozzanak a faluba. Hivatalát összevonták a jegyzőséggel, és megállapították leendő fizetésének a mértékét is is.

Ugyanezen év május 20-án letették a faluban az új imaház és tanoda alapkövét egy elhagyatott, tövissel és gazzal benőtt helyen, a malom és a *Lőrincz András* portája közötti dombon.

³² A *Türelmi rendelet II. József* magyar király (1780–1790) 1781-ben kiadott vallásügyi rendelete, mely az osztrák örökös tartományokban és *Magyarországon* a protestánsok és a görögkeleti vallásúak részére biztosította a hivatalviselés jogát és a szabad vallásgyakorlást.

*A kecsői malom mellett épült fel a templom és az iskola.³³
(Fotó: Peter Breznaník.)*

A helybeli római katolikusoknak nem tetszett a dolog, és bevádolták az építkezőket előbb a csoltói plébánosnál, majd később a rozsnói püspöknél, *Eszterházy László* grófnál. A püspök, hogy meggyőződjön az igazságról, kiküldte a helyszínre a csoltói és a licei plébánosokat. A két megbízott május 22-én érkezett a faluba, és rövid vizsgálódás után megállapították, hogy a helyszín, ahol a jövőbeni templom és iskola alapköve áll, kizárólag a római katolikusok tulajdona, amelyhez az evangélikusok semmi jogot nem formálhatnak. Egyúttal megtiltották számukra az építkezést. Mivel ők nem tudták, hogy mitévők legyenek, a vitás helyzetben *Szontágh Ádám* esperességi felügyelőhöz fordultak tanácsért. A felügyelő egyértelműen a munka folytatására buzdította a kecsői evangélikus híveket, és még dicséretben is részesítette őket, amiért belefogtak

³³ A kecsői malmot ábrázoló festmény egy XX. század negyvenes éveiből származó rajz alapján készült.

ebbe az áldásos cselekedetbe. A lelkes buzdítás nyomán az építkezés megindult, és még azon év novemberéig mind az imaház, mind pedig az iskola falait felhúzták. A következő évben, 1819-ben aztán elkészült a tetőzet, és bevakolták mindkét épületet. A katolikus hívek még ekkor sem nyugodtak bele a történetekbe, mert szerintük az evangélikusok az ő területükön építkeznek. Újból a rozsnói püspökhöz fordultak panaszukkal, hogy állítsa le az építkezést. Mivel a rozsnói püspök, *Eszterházy László*³⁴ gróf nem tudott igazságot tenni, a beadványt *Budára*, a *Magyar Királyi Helytartótanács*hoz³⁵ továbbította. A *Helytartótanács* ezek után utasította a megyét, hogy szakértőkkel vizsgálta meg a helyzetet, és hozzon megfelelő döntést.

A vizsgálatra 1820-ban került sor. Május 22-én megjelent a faluban a megye részéről kiküldött vegyesbizottság. A küldöttség tagjai a következők voltak: *Tornallyay Márton*, a megye első táblabírája, *Abaffy János* szolgabíró³⁶, *Hubay Pál* ügyvéd, *Zsoldos Ferenc* esküdt és *Vass Imre* megyei mérnök, akik azonnal hozzáláttak az ügy kivizsgálásához. Beidéztettek több időskorú tanút úgy *Kecsöből*, mint a környező falvakból is. Fokozatosan tanúvallomást tettek többek között *Aggtelekről Bósa András* (95 éves) és *Vass Sándor* (85 éves), valamint *Pelsőcardóról Dulai Mátyás* (85 éves) és *Novák Anna* (100 éves) lakosok. Eskü alatt valamennyien azt vallották, hogy emlékeztük óta ezen a 60 négyszögölnyi gazdátlan területen, ahol az új templom és iskola épült, régi, düledező romoknál és vadon nőtt tövisnél, burjánnál egyebet sosem láttak. Ugyanígy vallottak a hosszúszoói és más községekből beidézett tanúk, sőt, még a helybeli idős római katolikusok is. A vallomások alapján elkészült nyilatkozatot a küldöttség jóváhagyás végett felterjesztette először a megyének, majd később a *Magyar Királyi Helytartótanács*nak is. A vizsgálat lezárásaként az 1821 *Szt. János*

³⁴ *Galántai gróf Esterházy László* (Alsópaty, 1762. június 12. – Szomolnok, 1824. szeptember 11.), 1810-től rozsnói püspök.

³⁵ A *Magyar Királyi Helytartótanács* 1724-től 1848-ig az ország legfontosabb központi kormány szerve volt, *Budán* székelte.

³⁶ Közigazgatási tisztviselő a történelmi *Magyarországon*, egészen 1946-ig.

havának³⁷ 22. és 23. napján tartott megyegyűlésen, *Pelsőcön* a következő határozatot olvasták fel:

„*Tudósításul vétetődik egy részről, másrészt pedig illető putnoki Járásbeli Szolgabíró Úr, azon hiradással, hogy a kérdéses templom fundusáról való követelés már megszűnt légyen, meg fogja nyugtatni s örvendeztetni a kecsői ev. híveket. Költ mint feljebb s feljegyezte főnot[árius]: B. Bodó Sámuel s. k.*”

A felépült templom és iskola felszentelésére 1821. november 11-én, *Márton* napján került sor nagyszabású ünnepség keretében („*hála és dicséret között*”). Az ünnepségen több környékbeli egyházi képviselő is részt vett. Az új templomban *Sajben István* gömörpanyiti, a templom előtt pedig *Czirbesz András* sajókazai lelkész tartott egyházi beszédet magyar nyelven, *Lőrincz András* csűrjében pedig *Czirbesz Mihály* helybéli (hosszúszói) lelkész szónokolt szlovák nyelven. Az utóbbi azt bizonyítja, hogy ebben az időben a kecsői evangélikus hívek körében voltak szlovák anyanyelvűek is.

1822-ben az iskola, majd 1872-ben a templom körül kőfal (kerítés) épült. Az előbbi 40 rénusi forintba³⁸ és 18 krajcárba került, míg a másik előállítási költsége 55 forint volt.

Az új templom felszentelése után megszűnt az az áldatlan állapot, hogy a helybeli evangélikus híveknek *Hosszúszóra* – vagy 1805 előtt *Gömörpanyitra* – kellett járniuk istentiszteletre. Egyébként *Hosszúszón* minden nyolcadik vasárnap magyar nyelven tartottak számukra istentiszteletet. Mivel *Hosszúszó* lakosságát ebben az időben csaknem teljesen szlovákok alkották, így náluk az egyházi szertartások nyelve is kizárólagosan a szlovák volt.

1824-ben azután olyan egyezés jött létre a kecsői leánygyülekezet, valamint a hosszúszói anyaegyház között, amely alapján a lelkész évenként négyszer *Kecsőben* tartott istentiszteletet, amikor sor került az úrvacsora kiosztására is. Az évenkénti négy alkalom

³⁷ Június, *Szent Iván havának* is nevezték.

³⁸ A rénusi (rajnai) forint fizetőeszköz volt a történelmi Magyarország területén 1857-ig, és 60 krajcárral volt egyenlő.

a *József, János, Mihály és Márton* napokat megelőző vasárnapok voltak. A kecsői hívek kötelezték magukat, hogy a hosszúsói paplak fenntartásához és a lelkész fizetéséhez 1/8 arányban fognak hozzájárulni. A jegyzőkönyv szerint eme kötelességüknek a kecsői hívek nem mindig tettek maradéktalanul eleget. 1868 után a gyülekezet kívánságára a lelkész még további évi 3 alkalommal vállalta, hogy istentiszteletet és úrvacsora-osztást tart a kecsői templomban, mégpedig a sátoros ünnepek harmadik napján. Ettől az évtől kezdődően már 7 alkalommal volt *Kecsőben* lelkész által tartott istentisztelet. Az evangélikus hívek viszont elvállalták, hogy ennek fejében évente minden önálló gazdától őszi és tavaszi termésből 1–1 vékát³⁹, a zsellérektől ½ – ½ vékát, míg az özvegyektől ¼ – ¼ vékát kap a lelkész a szolgálatáért, aki szerint azonban ez a fizetés sem mindig folyt be rendszeresen.

A lelkészek

A hosszúsói anyaegyházban (ezáltal *Kecsőben* is) ebben az időszakban a következő lelkészek szolgáltak:

Major Tamás

1805 és 1810 között volt *Hosszúszón* lelkész. *Berzétén* született. Előbb *Sáros megyében, Margonyán* szolgált, aztán *Kiétén*, majd *Gömörpanyiton*, ahol az üldöztetések alatt sok háborgattatásnak volt kitéve. 1810-ben nyugalomba vonult, és feleségével, *Zsuzsannával* a fiatalabb fiához, *Pálhoz* költözött *Mezőberénybe*. Elhunyt *Szarvason*, 1811. július 11-én, 72 éves korában.

Czirbesz Mihály (Michal Cirbes)

Eredetileg *Sajókazán* volt tanító, és innen hívták *Hosszúszóra* papnak. *Szontagh Sámuel* szuperintendens alatt 1811-ben *Sajben István* gömörpanyiti lelkész iktatta be hivatalába, melyben 1830. december 19-én bekövetkezett haláláig tevékenykedett. *Hosszúszón* temették el.

³⁹ A véka régi úrmérték száraz tárgyakra. Nagysága vidékenként különbözött, általában 25-35 liter között változott.

Mikus (később Miklosffy) Sámuel (Samuel Mikuš)

Született *Losoncon (Nógrád megye)*, iparos családban. A teológiai tanulmányokat *Bécsben* fejezte be. Itteni hivatalába 1831-ben *Szpisák György* és *Bakai Jónás* megyei küldöttek iktatták be. Rövid, néhány hónapos szolgálat után elfogadta a nyíregyházi egyház meghívását, ahol mint hegyaljai alesperes, 1856. január 17-én hunyt el.

Dobsinszky Pál (Pavol Dobšinský)

Pavol Dobšinský (1828-1885) szlovák író.⁴⁰ (Fotó: Internet.)

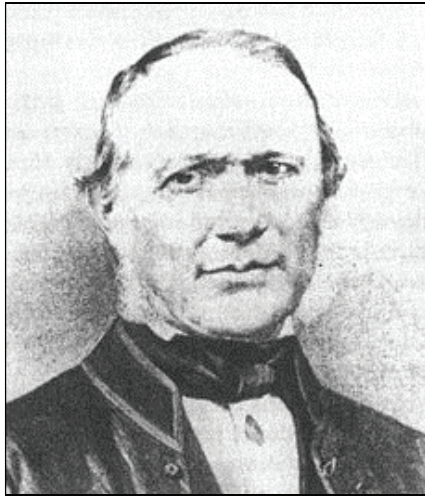
Turcsokon született 1798. szeptember 11-én. Tanult *Sajógömörön, Dobsinán, Lőcsén* és *Pozsonyban*. 1823-ban tanító lett, majd 1831. november 10-én *Tiszolcon Jozeffy Pál* szuperintendens által pappá avatták. Ugyanazon évben a *Szentháromság* utáni 22. vásárnapon *Madarász János* restéri és *Bakai János* gömörpanyiti lelkészek avatták be hosszúszoí hivatalába, ahonnan azonban 1 év és 5 hónap múlva a szirki szolgálati helyére költözött át.

⁴⁰ A népszerű szlovák író édesapja 1831 és 1833 között szolgálta lelkészként a hosszúszoí és a kecsői híveket.

Zsirko János (Ján Žirko)

1807. június 5-én született *Bakostöréken*, ahol apja tanító volt. Tanulmányait *Osgyánban*, *Rozsnyón*, *Lócsén* és *Pozsonyban* végezte, az utóbbi helyen 1830. június 25-én letette a hitjelölti vizsgát. Ezután a *Prónay* és a *Draskóczy* családoknál nevelősködött. 1833. május 5-én *Karlovsky József* esperes javaslatára elfogadta a hosszúsói meghívást. Május 17-én avatták pappá *Tiszolcon*, és 19-én már be is iktatták hivatalába *Hosszúszón*. Az állásában megmaradt élete végéig. Elhunyt 1847. szeptember 16-án.

Skultéty Ágost (August Škultéty)

*August Horislav Škultéty.*⁴¹ (Fotó: Internet.)

Nagykürtösön született 1819. augusztus 7-én *Skultéty Mihály* lelkész és *Jozeffy Anna* gyermekeként. Tanult *Selmecbányán*, *Késmárkon* és *Pozsonyban*. 1841-től 6 és fél évig segédlelkészként működött. 1847. augusztus 18-án választották meg *Hosszúszón* lel-

⁴¹ *August Horislav Škultéty*, a nagyőröcei gimnázium igazgatója 1847 és 1850 között volt *Hosszúszón* és *Kecsőn* lelkész.

késznek, ahonnan nem egész három év múlva *Rozlozsnára* költözött. Később az első szlovák tanítási nyelvű gimnázium tanára, majd igazgatója lett *Nagyőrécén*.

Skultéty Ede (Eduard Škultéty)

Az előbbinek testvéröccse; mikor gyermekkorában elvesztette apját, anyjával *Kálnóra* költözött. Tanult *Kálnón, Balassagyarmaton, Besztercebányán, Pozsonyban* és *Lőcsén*, a papjelölti vizsgát két szuperintendens előtt (*Jozeffy Pál, Szeberényi János*) tette le 1844-ben. Előbb másfél évig *Lugoson* volt nevelő, majd 1848-ban a bátyjához költözött, hogy segítsen neki a hivatalában. Később a nővéréhez távozott, akinek a gyermekeit tanította, és innen hívták meg 1850. június 4-én *Hosszúszóra* lelkésznek. 1857-ben *Gecelfavára*, majd később *Kassára* települt át szlovák lelkésznek.

Buzágh János (Ján Buzágh)

Született *Zólyomban*, tanult *Zólyomban, Selmecebányán* és *Pozsonyban*. Segédlelkész volt *Ocsován, Tótpelsőcön*. 1857. március 1-én *Czékus István* és *Skultéty Ágost* esperességi küldöttek iktatták be hosszúszoói hivatalába. Hét évi működés után az alsósajói egyházba távozott szolgálatra.

Kiss Endre (Andrej Kiš)

Kiskőrösön született, tanult *Szarvason, Sopronban* és *Pozsonyban*. Egy évig tanár volt szülőhelyén, azután pedig a jénai és a hallei egyetemeken töltött egy-egy félévet. Hazatérése után meglátogatta a nővérét *Csetneken*. Ekkor megkérték egy hosszúszoói próbaszónoklatra, aminek eredményeként egyhangúlag megválasztották lelkésznek. 1863 karácsonya előtt *Miskolcon Náday* szuperintendens lelkésszé avatta, és azonnal el is foglalta hivatalát. 1865-ben *Betlérbe*, majd onnan 1867 augusztusában *Albertibe* került.

Velky János (Ján Velký)

Szarvason született 1836-ban. A gimnáziumot szülőhelyén, a teológiai tanulmányokat pedig *Pozsonyban* végezte. Itt tette le 1860-ban a papjelölti vizsgát *Sztromszky Sámuel* szuperintendens előtt. Még abban az évben *Békéscsabára* ment magántanárnak, ahol a

tanári pálya mellett keresztelt, temetett és egyházi szónoklatokat is tartott. 1862 őszétől egy-egy félévet a jénai és a berlini egyetemen is tanult. Hazatérése után *Aszódon* lett segédlelkész és tanár. 1864-ben *Kiss Endre* ajánlatára került *Hosszúszóra* lelkésznek.

Az egyház felügyelői

Az egyházban működött felügyelők a hosszúszói anyaegyházhoz hasonlóan ebben az időszakban a következők voltak:

Oroszlányi László (1818–1830)⁴², *Bodó János* (1830–1835), *Radvánszky Gusztáv* (1835–1868), *Radvánszky Károly* (1868–tól)⁴³.

A tanítók

A kecsői evangélikus iskola tanítói a következők voltak:

Sebők Sándor

1818-ban került *Kecsőbe Osgyánból*, ahol azelőtt tanítoskodott. Nem maradt sokáig, háromnegyed év után a hivatásáról önként leköszönt, és *Felsőhajóra* távozott.

Kaunitz István

1819 márciusában jött tanítónak *Kecsőbe* a *Borsod megyei Kurtyánból*, és 9 évig itt is maradt. Sok kellemetlensége volt a helyi hívekkel makacs természete miatt, ezért el is mozdították állásából. Egy ideig még a faluban élt zsellérként.

Rozman Dániel

Kazinci bodnármeister volt, akit 1828. december 26-án próbára meghívtak a faluba tanítónak, és azonnal meg is egyeztek vele a

⁴² Az *Oroszlányiak Gömör megyei* birtokos család. Birtokaik *Sánkfalán*, *Lőkősházán*, *Sajógömörön* és *Csoltón* voltak. Forrás: Mihályfalusi Forgó M.: *Gömör-Kishont vármegye nemes családai*. Somorja, 1997.

⁴³ A *Radvánszky család* sztárnyai birtokosok voltak. Forrás: Mihályfalusi Forgó M.: *Gömör-Kishont vármegye nemes családai*. Somorja, 1997.

hívek. Mivel azonban hazafelé örömében nagyon lerészegedett, a tanítóságot már nem vállalhatta el.

Sztancsek András

1829 januárjában foglalta el a tanítói széket. Tíz hónap után *Gacsalkra* távozott.

Frideli

Mindössze négy hónapig működött *Kecsőben*. Elmenetele után egy ideig *Tóth Márton* akkori egyházi gondnok végezte az istentiszteleteket.

Miskolczy Sámuel

1830-tól másfél évig működött *Kecsőben*, azután *Rozlozsnára* távozott.

Sexty András

1833. január 11-ig tanított *Kecsőben*. Innen *Lubenyikre* költözött.

Kupferschmidt Dániel

1833 és 1836 között működött *Kecsőben*. Eleinte a gyerekek oktatása, valamint a templomi szolgálat terén is nagyon serény volt, de később elhanyagolta feladatait. Mértéktelen és kicsapongó életet élt, nyugtalan és civakodó természetű volt. Ebből kifolyólag igen sok kellemetlenségben volt része az egyházban és az esperességben egyaránt. 1836. február 22-én az egyházmegyei küldöttség jelenlétében hivatalosan lemondott. Egy ideig még itt maradt, de később elköltözött *Gömörpanyitra*, ahol szeptember 5-én, 46 éves korában elhunyt.

Palecskó György

Született *Kisszlaboson*, tanulmányait *Csetneken* és *Sajógömörön* végezte. 2 évig jogi tanulmányokat is folytatott *Késmárkon*. 1836. szeptember 25-én szótöbbséggel megválasztották *Kecsőben* tanítónak. Nagyon tudott nélkülözni, sőt csekély, s ráadásul rendszertelen fizetéséből még meg is tudott takarítani.

A hívek száma

A lélekszám 1873-ban 161 volt⁴⁴, ebből férfi 88 és nő 73. A házaspárok száma 43, ebből 8 pár vegyes házasság. 1872-ben született 11 gyermek, konfirmált 4. Elhalálozott 1 személy, és egy nő áttért a református hitre.

A templom

Az imaház 1818-ban épült szilárd anyagokból, és faszindellyel fedték be. Négyyszög alakú volt, három ablakkal és egy ajtóval. A mennyezete deszkából készült, melynek közepén egy szentírási mondat volt olvasható:

„Oldd le a te saruidat a te lábaidról, mert a föld, amelyen állsz, szent föld.”⁴⁵

A mennyezetről facsillár függött le. A nyugati oldalon, kőtalpazaton állt egy kék színűre festett egyszerű oltár a szószékkel együtt⁴⁶. A templomban két, tölgyfa-oszlopokon álló karzat volt található. Az északi karzaton ültek a fiatalok, a keletin pedig az iskoláskorú gyerekek. Orgona és keresztelőállvány nem volt. Az összesen 20 ülőpadból az egyik oldalon a nők, a másik oldalon pedig a férfiak foglaltak helyet. A karzatokat, az oltárt, a szószéket és az ülőpadokat *Szepessy János* sztárnyai asztalosmester készítette és festette, amiért a kecsői gyülekezet összesen 148 rénusi forintot és 32 krajcárt fizetett számára.

A templom egyéb berendezései

– Cínlemezből készült ódonszerű kehely, a pelsőcardói leányegyház ajándéka, mely már nagyon rossz állapotban volt. A látogatás idején már folyt a gyűjtés az új kehelyre⁴⁷.

⁴⁴ 1869-ben *Kecsőnek* összesen 444 lakosa volt. Lőrincz Á: *„Énekgyár” a karszton*. Kecő, 2014.

⁴⁵ Kiv. 3,5.

⁴⁶ *Pelsőcardón* máig is fennmaradt az ilyen típusú szószékoltár.

⁴⁷ Ekkor már 34 forint volt összegyűjtve az új kehelyre.

- Egy elrozsdásodott bádóg ostyaszelence.
- Egy boroskancsó cserépből, ónfedéllel, ezzel a felirattal: „*Imro Kasach C Svati Vendelin 1824*”⁴⁸.
- Egy fehér papi ing.
- 2 pár sárgaréz gyertyatartó, *Lőrincz János* és *iff. Hegedűs János* adománya.
- 1 pár fémből készült, zománcozott gyertyatartó, melyet 1872-ben két vastag fehér viaszgyertyával együtt *Csernay Ferencné* született *Lőrincz Lídia* ajándékozott az egyháznak.
- Oltárterítő, *Zoller Juhász Mária* adománya.
- Összesen 5 selyemkendő (1 fekete, 1 csíkos és 3 más színű), melyeket *Kovács Juhász Zsuzsanna*, *Hegedűs Zoller Erzsébet*, *Lőrincz Mojszis Zsuzsanna* és *Hegedűs Zoller Julianna* ajándékoztak.

Egyházi könyvek

- Egy *Új Testamentum* ezen előirattal: „*Az Isten beszédének ezen kincse a szent buzgóságnak felsegítése és az idvességes Tudománynak elterjedése végett, az Evangelika – Ágostai vallást követő jótevő atyafiaktól a kecsesi ezen Evangelika Eklézsiának ajándékozott Czirbesz Mihály lelki tanítója, Juhász András curátor-sága, Lőrinc János, Lőrinc András, Hegedűs Márton az Ekkla előjárói alatt. 1828 esztendő Szent András havának⁴⁹ 14 dik napján az ezernyolcszáz huszonnyolcadik esztendőben.*”

A hátsó lapján pedig ez állt:

„*Possidet Evang. Eccl. Aug. Conf. Addicta Ketsoviensis hunc librum ab anno X-ti 1828 die 14 Debris. Evang. X-ti.*”⁵⁰

- Egy régi prédikációs könyv ismeretlen szerzőtől.
- *Kis Ádám* egyházi beszédei 1842.

⁴⁸ Állítólag *Tóth Márton* ajándéka.

⁴⁹ November.

⁵⁰ A könyvet ebben az időben a hosszúszoói anyaegyház ládájában őrizték.

– Köznapi imádságok templomi használatra Révész Bálinttól, 1861. *Radvánszky Gusztáv* felügyelő ajándéka.

– Egy újabb magyar énekeskönyv, *Juhász Márton* gondnok ajándéka.

Torony és harang

A templomnak akkor még nem volt tornya. Egy fából és kőből készült harangláb (területe 1 négyszögöl⁵¹, magassága három öl⁵²) volt az imaházhoz „ragasztva”, benne egy 40 fontos harangocskával, melynek felirata:

„Anno 1760 Tlac. Kam. Tu. pro Ekle. ku et in si rege Viens.”

Ez a harang kezdettől fogva közös tulajdona volt a kecsői római katolikus és evangélikus híveknek, akik azt közösen vásárolták. 1837. április 20-án a két fél a problémák elkerülése érdekében olyan írásos egyezsége lépett, hogy az egyik gyülekezet a másikat a harangból készpénzben kifizeti, amely annak kizárólagos tulajdonába kerül. Az evangélikusok végül 20 forintért jutottak a harang tulajdonjogába, és azóta egyedül ők használják. Ezen egyezséget okmány pontos szövege a következő:

„*Mi alábbiak Tekintetes Gömör Kis Honttal t. e. vármegye kebelében helyzetett Kecső helységének egy részről katolikus más részről pedig ágostai vallást követő lakosainak Elöljárói, adjuk tudtokra mindeneknek kiket illet most vagy jövőendőben illetni fog, hogy mi s Eleink is anno az 1760-adik esztendőől volt egy negyven fontos nagyságú haranggal közös joggal élvén s azt mindenemű szükségben Isteni szolgálat jeladásra egyformán minden ellenkezés nélkül használván, minekutána nem ritkán megtörtént volna, hogy midőn az egy rész lelkipásztora Isteni tiszteletre harangoztatni akarván, ugyanakkor megérkezvén a más résznek lelkipásztora ez is harangoztatott s így gyakorta az isteni tiszteletben zavar, a két rész között egyenetlenség, viszálykodás, a hívek között botránkozás eredett, ezen s más egyéb hasonló zavarok elkerülésére,*

⁵¹ A négyszögöl terület-mértékegység, kb. 3,6 m².

⁵² Az öl hosszúság-mértékegység, kb. 1,8–1,89 m.

a közbéke és felebaráti szeretet tökéletesb létesítésére jónak talál-
tuk egymás között felekezeteink nevében is, minden önkény, min-
den erőltetés nélkül szabad akarattal olyatén Egyezsége lépni, mely-
nek erejénél fogva az egyik rész a kérdéses harangból a másikat
készpénzüil kielégítvén a harang a kielégítő részé legyen, a kielégi-
tett résznek többé a haranghoz semmi jussa nem lévén. Melynek
folytában:

Mi Ágostai vallást követő lakosok Elöljárói ezennel kötelezzük
magunkat, hogy azon negyven fontos harangnak fele részéért húsz
ezüst forintokat hiba nélkül lefizetünk, mindazonáltal hogy ezen
summa pénznek letétele idejétől többé Katholikus Társainknak a ha-
ranghoz jussa ne legyen, meghagyván egyébiránt őket a harangnak
szabad használatában e folyó esztendő Szent-Iván hava utolsó nap-
jáig, a mikorra ők magokat haranggal ellátni tartoznak, úgy hogy
ha el nem látnák, azon túl már nekik harangoztatni csak fizetés mel-
lett engedünk.

Mi pedig Katholikus Lakosok Elöljárói a harangoknak minket
illető fele részéért az ajánlott 20 ezüst forintokat elfogadjuk s ezek-
nek letételével a harangra nézve minden eddigi jussunkról lemondunk,
ez a folyó esztendő Szent-Iván hava utolsó napjáig ajánlott sza-
bad használathoz, oly magunk lekötelezésével ragaszkodván, hogy
mi magunkat addig haranggal ellátandjuk.

Mely ekképpen mindkét részről tett Egyezésünket, neveink alá-
írásával s helységünk pecsétjével megerősítjük. Költ Sz. György ha-
va⁵³ 20-án 1837 esztendőben Kecsenben.

Vice Bíró Bodnár András	Helység Bírája Lőrincz Márton
Berczely István	Lőrinc János ev. Curátor
Dankó György	Lőrinc Márton egyházi
Egyházi Székely István	Tóth Márton

Hogy valóban ekképpen megtörtént az által adása a harang-
nak és az érette felajánlott 20 R. p. f. le is fizetődött előttünk u. m:
Kökény Ferencz s. k. Nagy Csoltói plébános és Tekintetes Gömör
Kis Honttal t. e. Nemes Vármegye Tá. Bírája előtt.

Én előttem Zsirko János s. k.

⁵³ Április.

*Hosszúszavi P. Ar dai Kecsei Ev. Ekk l é z s i a Lelkip á s z t o r a s a G. Esperességben alsó Rozsnyai járás iskoláinak Decánusa.
Én előttem Palecskó György s. k. Kecsoi iskolatanító.”*

Az iskola épülete

Az iskola 1818-ban épült kőből, fazsindellyel befedve, meredek helyen állt. Hossza 6 öl, szélessége 3 és fél öl. A tanterem, mely konyhaként és cselédszobaként is szolgált, 9, a lakószoba pedig 3 négyszögöl területű volt. Mindkettő céliránytalan, alja padló nélküli, gödrös, télen pedig nyirkos és jéghideg. A tanteremben volt egy hosszú asztal és mellette két sor lóca, ahol az iskolások görnyedeztek. A falon fekete tábla függött. Az előpitvar mellett volt egy rozszant állapotú kamra, mely magtárként és éléskamraként is szolgált. A lakószoba alatt pincét alakítottak ki. Az iskola előtt 50 négyszögöl alapterületű kertet, valamint egy méhest, egy rossz sertésólat és egy faszínt rögzített a jegyzőkönyv. Úgy az iskola, mint a hozzá tartozó melléképületek már sürgős javításra és nagyobbításra szorultak.

Az egyház ingatlanbirtoka

A kecsői leányegyház tulajdonában ingatlanbirtok nem volt. Hiába fordultak többször is⁵⁴ a kecsői és az aggteleki közbirtokossághoz, hogy legalább egy 6 vékás termőföldet mérjenek ki számukra, mindig elutasító választ kaptak, mert nem volt szabad termőföld. Az 1869. június 16-án végbement tagosítás során azután az evangélikus tanító számára kimérték egy csekély földet.

Egyéb vagyon

A gyülekezetnek 50 forint tőkéje volt, melyet *ifj. Lőrincz Mártonnál* helyeztek el, hogy kamatozzon, aki azonban 1866. november 1-től nem fizetett kamatot. Emiatt az egyház úgy döntött, hogy felmondja az egyezséget, és a tőke kezelését olyanra bízza, aki rend-

⁵⁴ Például 1824-ben, majd 1829-ben is.

Luther Márton⁵⁵ képe a kecsői templomból. (Fotó: Peter Breznánik.)

szeresen fogja fizetni a kamatot. Volt ekkoriban az evangélikus egyháznak még egy függőben lévő követelése. *Lőrincz János* helyi lakos, aki feleségül szeretne volna venni az anyja testvérének a lányát, 1857-ben azzal az ajánlattal fordult az akkori lelkészhez, *Buzágh János*hoz, hogy amennyiben az egyház a beleegyezését adja az egybekelésre, akkor saját költségén bezindelyezteti az iskolát. Mivel a vérrokonságból a felmentést megkapta, szóbeli ígérete valóságos tartozássá változott. A püspök utasította az egyház elöljáróit,

⁵⁵ *Martin Luther*, magyarosan: *Luther Márton* (Eisleben, 1483. november 10. – Eisleben, 1546. február 18.): a reformáció szellemi atyja, lelkész, reformátor.

hogy ha szükséges, akár törvény által is hajtsák be *Lőrincz János* a tartozását, az iskola tetejének zsindelezési költségeit.

A püspök szigorúan figyelmeztette a kecsői anyaegyház képviselőit egy régebbi tartozásuk kiegyenlítésére is a hosszúszoí anyaegyházzal szemben⁵⁶.

A bevételek a gyülekezet nagyságától függtek. Összesen 99 evangélikus hívő fizetett évente 20 krajcárt és 15 icce⁵⁷ rozst az egyháznak, valamint 10 icce zabot a tanító számára.

A jegyzőkönyv szerint az egyház vagyona szaporítható lenne és biztosíthatnák a jövőt, ha az addigi egyházi terheknek a lélekszám szerinti kivetése a birtokarány szerint történne, továbbá ha felállítanának egy egyházi magtárat, valamint ha a harangozási díjat 10 krajcárról legalább 50 krajcárra emelnék.

Az egyház vagyonát és pénztárát a gondnok kezelte. A tanító mindig is az ő jelenlétében jegyezte be a kiadási és a bevételi tételeket a számadási könyvbe. Minden évben nyilvános számadástételt tartottak. A felügyelő távollétében többnyire a lelkész és a jelenlévő egyházi előljáróság vizsgálta át a számadást.

A levéltárban található iratok

– A kecei Evan. Eccl. jövedelméről és kiadásáról való lajstrom 1820-tól.

– A kecei ágostai valláson levő Ekklezsia jövedelméről és költségeiről szóló Protocollum 1835-től kezdve.

– A kecsői A. H. Ek. Leányegyház számadási könyve 1868-ból.

– 2 db gyűjtő könyvecske.

– Több szerződés és nyugta egy csomagban.

Ingóságok

– Egy ostyasütő.

⁵⁶ 50 forint 20 krajcár volt a tartozás, melyet már 1865. március 25-ig törleszteni kellett volna.

⁵⁷ Az *icce* régi magyar űrmérték, kb. 0,84 l. Főleg a bor és egyéb italok mérésére használták.

- Egy nyeletlen ostyavágó.
- Egy csáklya.

Temető

Kecsőben két, lapályos helyen kialakított temető volt. Mindkettőt a község nevének telekkönyveztek. A régi a 316. számú parcellán, az új pedig a 378. számú parcellán feküdt.

A régi és az új temető⁵⁸. (Fotó: Lőrincz Árpád.)

Az új temetőt haszonbérbe adták ki, melynek jövedelmét a két felekezet képviselői elosztották: 2/3 rész illette az evangélikusokat, 1/3 rész pedig a római katolikusokat. A temetőben nem különültek el az egyes felekezetek, hanem közösen történt a temetkezés. A püspök meghagyta az egyház képviselőinek, hogy külön sorokban temessék a gyermekeket és külön a felnőtteket, ezen kívül elrendelte mindkét temető bekerítését is, legalább kőrákással. A régi temetőt később iparkertté szerették volna átalakítani.

Szórványban élő hívek

Szórványban összesen 17 hívő élt *Jósvafőn*, akik *Kecsőbe* jártak istentiszteletre és úrvacsorához. Az egyház fenntartásához azonban anyagilag nem járultak hozzá. 1864-ben ugyan kötelezték ma-

⁵⁸ A rozsnyói *Járási Kataszteri Hivatalban* található kataszteri térkép alapján, 1880-ból.

gukat, hogy évenként és fejenként 40 krajcárral fognak hozzájárulni a lelkész fizetéséhez, de 1873-ig csak 3 személy teljesítette ezt a vállalást. Az egyik jósvafői evangélikus hívő 1872-ben áttért a református hitre, amit azonban hivatalosan nem közölt a lelkészszel.

Az egyház vezetősége és szervezete

Az egyház vezetősége az anyaegyházzal közös elnökségen kívül 1873-ban a következő személyekből állt:

Gondnok:	<i>Juhász Márton</i>
Egyházi:	<i>Zoller János</i>
Egyházi tanácsstagok:	<i>Juhász Márton</i>
	<i>Lőrincz József</i>
	<i>Lőrincz János</i>
	<i>Kőházi Lőrincz János</i>
	<i>Hegedűs Márton</i>
	<i>Ifj. Lőrincz Márton</i>

Az egyház vezetőségét a közgyűlés választotta 3 évre, és eskü alatt szolgáltak.

Közgyűlést évente kétszer tartottak az iskola tantermében. Habár mindig kihirdették a szöszékről, a hívők mégsem jelentek meg rajta nagy számban.

A kecsői leányegyház képviselői részt vettek az anyaegyház gyűlésein is, amennyiben közös ügyekben kellett döntést hozni (például a paplak építése).

Az egyházfi kötelessége volt többek között a gondnok utasítása alapján az egyházat illető mindennemű tartozást behajtani, a templomi edényeket tisztán tartani, az istentiszteleteken, a templomban rendet tartani, biztosítani a lelkész szállását és a perselypénzt a gondnoknak átadni. Az akkori egyházfi, *Zoller János* mindig hűen teljesítette kötelességét.

Az egyház belső, erkölcsi, vallásos állapota

A hívek vallásosak voltak, hűen ragaszkodtak az ágostai hitvalláshoz, a szentírást a hit egyedüli alapjának tartották és a szentírási magyarázatokat szerették hallgatni.

Kecsei szalmatető parasztház a XIX. századból⁵⁹.

Vasár- és ünnepnapokon szép számmal látogatták a templomot. Amikor a lelkész is részt vett az istentiszteleten, sokan járultak az úrvacsorához. A hétköznapi könyörgéseket ritkán látogatták. A vasárnapokat megszentelték, sőt még a katolikus ünnepeket is. A templomban mindenkor csendben voltak és rendesen viselkedtek.

Az ünnepi és a vasárnapi istentiszteleteket ugyanúgy végezték, mint az anyaegyházban, és mindig magyar nyelven. A köznapi könyörgéseket reggelente tartották: énekléssel kezdődtek és imával értek véget.

Évfordulási ünnepeknek számítottak az aratási hálaünnep *Mihály* napja körül, valamint a templomszentelési emlékűnnep a *Márton* nap előtti vasárnapon.

Ugyanazok a templomi és szertartási könyvek voltak használatosak, mint az anyaegyházban.

Azoknál, akik vallásos könyvekkel rendelkeztek, megszokott volt a házi istentisztelet. Csak nagyon kevés családnak volt bibliája vagy egyéb vallásos könyve. A többség a templomba is énekeskönyv

⁵⁹ Megjelent *A Hét* című hetilapban, 1967. március 12-én.

nélkül járt. Sajnos a szívnyemesítő könyvekre a kecsőiek végképp, vagy csak nagyon keveset áldoztak.

A férfiak közül csaknem mindenki tudott írni és olvasni. A nőknél ez az arány már kedvezőtlenebb volt.

Kárhuzatos előítéleteket és babonákat a kecsői híveknél nem nagyon lehetett tapasztalni.

A gyülekezet tagjai tehetségükhöz mérten adakoztak egyházi célokra, például néhány év alatt sikerült 34 forintot összegyűjteni egy új kehelyre, mely összeg a gondnoknál került elhelyezésre.

A lelkészi hivatal

A lelkész a híveket és a betegeket a lehetőségek szerint látogatta, s velük békében élt, semmilyen súrlódás nem volt közöttük.

A konfirmálandókat *Hosszúszón*, az ottani fiatalokkal együtt oktatták, maga a konfirmáció is ott, az anyaegyházban ment végbe.

Katekizációra nem kerülhetett sor a lelkész kiutazásának problémája miatt. A szuperintendens azt javasolta, hogy a kecsői fiatalok is *Hosszúszóra* járjanak erre a tanításra.

Az újszülöttek keresztelése *Hosszúszón* történt, mivel *Kecsőben* nem volt keresztelő-medence. Nagyon rossz szokása volt a kecsőieknek, hogy sokszor nem a keresztanya, hanem csak a szolgáló vitte az újszülöttet a keresztelésre, a keresztapa pedig soha nem vett részt az eseményen.

Valahányszor a lelkész *Kecsőben* tartott istentiszteletet, mindig sor került az úrvacsora-osztásra is, mégpedig évente hétszer. 1872-ben összesen 109-en éltek ezzel.

Ami a betegeket illeti, sajnos sokszor hiányzott körülöttük a rend és a tisztaság. Az előző évben a betegek közül egy járult az úrvacsorához. A legnagyobb gondot az jelentette, hogy „rendes” orvos által soha nem gyógyították magukat, sőt, még csak tanácsot sem akartak elfogadni tőlük.

Ha a lelkész *Kecsőben* járt, meglátogatta az iskolát. A kapcsolat közte és a tanító között – *laza*.

A házasságkötések nem mindig az egyházi és a polgári törvények szerint mentek végbe. Volt rá példa, hogy a házaspár idő előtt összeköltözött, azaz hit nélkül élt, és csak később hirdették ki őket

és esküdtek meg, ami egyre gyakrabban fordult elő a fiataloknál. A lelkész előtt eljegyzés soha nem történt.

A temetések, melyeket a tanító végzett, hasonló rendben folytak le, mint az anyaegyházban, *Hosszúszón*, mégpedig ének, ima, prédikáció és búcsúztatás képezték a szertartást. A kisdedeket a tanító csak énekkel és imával temette el.

Az iskola

A tanító csekély képzettségű és szorgalmú egyén volt, nem a haladó kor embere. Okszerű tanításra és önképzésre való tanácsokat nem igazán keresett. Egyébként mértékletes, sőt szigorúan elvont remeteéletet élt.

Az ifjúságot tehetségéhez mérten naponta 5-6 órában oktatta. A mezei munkák indulásával a gyerekekkel együtt több napot is elmulasztott.

Az iskola kezdő és haladó osztályból állt. A tanulók száma 1872-ben összesen 18 fő volt, 11 fiú és 7 leány. A tanítás kizárólag magyar nyelven folyt, önkényes rendben, mindenféle módszer nélkül. A tanév 8 hónapos lett volna, de sok volt a mulasztás, amiért nagyon neheztelt a püspök. A téli vizsgára január végén, a nyárirra pedig május végén került sor.

Az éneklést és az imát csak nagyon „*hézagosan és értelmetlenül*” tanították az iskolában. Ennek fő oka a lelkész szerint az volt, hogy a tanító nem nagyon tudta a tannyelvet, ismeretlenek voltak előtte az énekek dallamai, nem rendelkezett jó hanggal, és nem is értett a zenéhez.

Az *Újszövetség* és a szentírási mondatok ismeretében a tanulók eléggé járatlannak bizonyultak, sőt a vallásosság is tespedőfélben volt.

Iparkertként a régi temetőt jelölték ki az iskola számára, ahol a gyerekeket fanevelésre és gyümölcsoltásra tanították. A püspök szigorúan utasította a tanítót, hogy vegye komolyan ezt a tevékenységet.

Az iskolában minden tanévben nagyon sokat mulasztottak a gyerekek, szinte többet, mint ahány tanítási nap volt. Ennek fő okát a szülők közönye jelentette.

Az iskolai oktatásban a következő tankönyveket alkalmazták:

- *Dr. Luther Márton* kátéja *Blázy Lajos* magyarázatával.
 - *Hunfalvy János* földrajza.
 - *Rauch Károly* természetrajza.
 - Magyar énekeskönyv.
 - Egyéb füzetek.
- Majdnem minden iskola más és más tankönyveket használt.

A tanító javadalmazása

A tanító javadalmazását pontosan rögzítették a meghívólevelében, 1836-ban például a következőképpen:

„A feljebb tisztelt kecsői filiális A. V. E. Eklézsia iskola tanítójának esztendei fizetése a következő:

1. *Késpénzben 6, azaz hat Rft. és 24 kr. ezüstben.*
2. *Kenyérnek való gabona 16 kila⁶⁰.*
3. *Zab 8 kila.*
4. *Minden tanítványtól 24 kr ezüstben, egy harmados tiszta búza, az az 12 itcze, egy kakas és 6 tojás.*
5. *Temetéstől énekszóval 12 krajczár ezüstben, versektől vagy búcsúztatástól 24 kr ezüstben.*
6. *A sátoros ünnepeken Cantatio, mely alkalommal minden kenyeres gazda egy kalácsot ad és egy garast, ki pedig kalácsot nem ad, két garast.*
7. *Balázs és Gergely napján Cantatio⁶¹.*
8. *Sátoros ünnepnapokon az első ünnepen offertorium⁶².*
9. *Szent Márton napján Cantatio főzelékre.*
10. *Egy szekér széna és minden ekétől 2 csomó szalma.*
11. *Túzifa minden gazda egy-egy szekérrel.*
12. *Egy kenderföld, melyet az Eklézsia szánt és vet.*
13. *Egy káposztás kert.*

⁶⁰ Gabona-ürmérték.

⁶¹ A kantáció adománygyűjtés, amikor a lakosoktól átvett természetbeni vagy pénzbeli adományokat énekszóval köszönték meg.

⁶² Vallási szolgáltatások (gyónás, keresztelés, stb.) ellenében adott pénzbeli vagy természetbeni fizetség.

14. A rét mellett egy kis ortás⁶³.

Hogy e meghívó levél tartalma a Visitationális jegyzőkönyvben levővel összehasonlítva legyen, hivatalosan bizonyítja Spissák György főesperes.

Aláírva:

Curator
Egyházi
Bíró

Lőrincz János
Juhász János
Lőrincz Márton
Tóth Márton m. k.
Juhász István
Boczkó György
Lőrincz Márton
Hegedűs János
Lőrincz András”

Presentem Vocationem legibus I ac V. Senioratus Gomoriensis conformen rati habet, et nomini sui subscriptivne alque V. Fraternalis sogitto roborat.

S. Gomorini die 7 Octobr. 1836.

Georgius Spissak senior”

Ez a fizetés azonban olyan kevés volt, és az elkövetkező évtizedekben sem javult, hogy képzett, és csupán hivatásának élő tanító ebből megélni nem tudott. Ráadásul az ígért csekély javadalmaszt sem mindig kapta meg rendben; akkor, 1873-ban még 20 éves követelése is voltak. A 14. pontban említett ortásföld például nyomtalanul elveszett, az egyház pedig annak fejében a tanítót semmivel sem kárpótolta.

Iskolai alapítvány

Volt a faluban egy iskolai alapítvány is, az úgynevezett „Kecsei ev. tanítói alapítvány”, melyet a M. Kir. Helytartótanács engedélyével alapítottak. 1863-65-ben az országszerte elvégzett gyűjtés eredményeképpen összegyűlt 383 frt és 93 kr. Ezt az alapít-

⁶³ Irtás régiesen.

vány összesen 25 db, az anyaegyház ládájában őrzött kötvényre kiadta kölcsönbe kamatozás végett kecsői és hosszúsúzi lakosoknak. Az alapítvány vagyoni állása 1873-ban a következő volt:

Tőkében (kötvényeken):	904 frt 19 és 1/2 kr
Kamat-hátralékban:	28 frt 67 kr
Készpénzben:	6 frt 97 kr
Összesen:	939 frt 83 és 1/2 kr

1872-ben a *M. K. Közoktatási Minisztérium* a *Gömör megyei Tanfelügyelőség* útján az iskolát a következő tanszerekkel ajándékozta meg: *Európa és Magyarhon földabroszai*⁶⁴, 1 földgömb, több természetrajzi és természettani ábra a szükséges utasításokkal együtt. A legérezhetőbb hiány 1873-ban kézikönyvekből és írószerekből mutatkozott, egyetlen iskolást sem láttak el ezekkel. A szülők ilyenmire nem nagyon áldoztak pénzt.

A dékán a téli és a nyári vizsgákon részt vett, és a tanév elején nyomatékosan figyelmeztette a szülőket a gyermekek pontos iskoláztatására.

Vasárnapi iskola *Kecsőben* nem volt, hiába írta elő a törvény.

Kegyes intézetek

Karénekesek, ápolda, kórház, magtár és nyugdíjintézetek ebben az időben nem voltak *Kecsőben*.

A faluban működött egy nem okleveles, római katolikus vallású bábaasszony, mégpedig *Bodnár* szül. *Zongla Julianna*, akire semmiféle panasz nem volt.

Állandó sírásók nem voltak. A sírok ásásáról mindig az elhunyt családja gondoskodott.

Áldozatok, segélyezés

Az egyház javára offertoriumot (föjlajánlást) tartottak a három sátoros ünnepen, valamint a *József, János, Mihály* és *Mária* napokat megelőző vasárnapokon.

⁶⁴ Térkép.

A lelkésznek eleinte minden sátoros ünnepen offeráltak, azonban egy idő után ez a szokás ismeretlen okokból megszűnt. Az egyházlátogatást követően azonban eldöntötték, hogy a régi gyakorlatot folytatni fogják.

A tanítónak minden sátoros ünnep második napján offeráltak.

A magyarhoni Egyetemes Evangélikus Egyházi Gyámintézet részére a szeretetadományokat házanként gyűjtötték. 1872-ben így 1 frt 39 krajcárt szedtek be.

Egyházkerületi segély címén a kecsői leányegyház a pénztárából 1 frt 82 krajcárt fizetett ki 1872-ben.

Sérelmek, panaszok, visszaélések

Az egyház elpanaszolta, hogy a tanító magasztos feladatának nem tudott megfelelni, sem a templomban, sem az iskolában nem szolgált pontosan. Az idejét a gyermekek oktatása helyett inkább földi hasznot hajtó szolgálatokra fordította.

A tanító viszont azt panaszolta, hogy a gyülekezet csekély fizetését soha nem fizette ki pontosan, régi tartozásait minden ígéretnek dacára le nem rózta, tanpénz-, tűzifa- és egyéb követeléseit sem teljesítette.

Az evangélikus egyház állapota a látogatás után

Amikor 200 év után, a 18. század második felében megindult a község újranevelése, a katolikusok mellett főleg ágostai hitvallású evangélikusok érkeztek *Kecsőre*. Lehetek közöttük szlovákok is, de a többségük minden bizonnyal magyar anyanyelvű volt. Az első évtizedekben még egyik felekezet sem rendelkezett templommal vagy iskolával. A római katolikusok *Csoltóra*, az evangélikusok pedig *Gömörpanyitra* (később *Hosszúszóra*) voltak kénytelenek istentiszteletre jární⁶⁵.

Az első években a gömörpanyiti templomba jártak a kecsői evangélikus hívek istentiszteletre. (Forrás: Internet.)

⁶⁵ BARTHOLOMAEIDES, L.: *Inclyti Superioris Ungariae comitatus Gömöriensis Notitia historico-geographico statistica*. Leutschoviae, 1806-1808.

Ennek az áldatlan állapotnak legelőször az evangélikusok vetettek véget, akik kezdetben még anyagilag támogatták a hosszúszói templom és paplak felépítését⁶⁶, később, 1818-ban azonban már rászánták magukat saját imaház és iskola létesítésére. Az első tanító, *Sebők Sándor* még abban az évben el is foglalta a hivatalát. Az építkezés azonban rögtön nagy nehézségekbe ütközött. A helyi római katolikus hívek azonnal tiltakozni kezdtek, és minden erővel meg akarták akadályozni az imaház felépítését. A vita odáig fajult, hogy a legmagasabb állami hivatalnak, a *Budán székelő Magyar Királyi Helytartótanácsnak* kellett közbeavatkoznia. A *Helytartótanács* a körülmények alapos kivizsgálása után végül az evangélikusoknak adott igazat, és engedélyezte az építkezést. A pozitív döntést követően viszonylag rövid időn belül, 1821-ben már készen is állt az új templom és az iskola.

A vita okát pontosan nem ismerjük, de valószínűleg az váltotta ki, hogy a katolikusok szintén jogot formáltak arra a területre, ahol végül is felépült az imaház. Itt állhatott *Kecső* középkori temploma, amely a törökidőszak áldozatául esett. A kétszáz év alatt, amíg nem volt élet a faluban, a templom is elpusztult, és a 19. század elején már csak gazzal benőtt romok voltak a helyszínen. Lehetséges, hogy a katolikusok is itt szerették volna felépíteni a saját templomukat, de az evangélikus hívek megelőzték őket ebben.

1821. november 11-én, *Márton* napján azután ünnepélyesen fel is szentelték a templomot. Az ünnepségen három lelkész vett részt, ami kiemelte az esemény jelentőségét. Az ünnepi beszédek magyar és szlovák nyelven is elhangzottak. Ebből nyilvánvaló, hogy nem csak magyarok, hanem szlovákok is éltek akkortájt *Kecsőben*, mint ahogy azt *Bartholomaeides László* is írta 1808-ban, ellentétben *Vályi Andrással*, aki tiszta magyar faluként említette⁶⁷. *Vályi* egyébként a lakosságot is kizárólag katolikusnak mondta, pedig a nagy részük evangélikus volt.

Ettől kezdve a helyi híveknek már nem kellett *Hosszúszóra* járni istentiszteletre, hanem az ottani lelkész járt ki *Kecsőbe*. Ami-

⁶⁶ 1792-ben, illetve 1808-ban.

⁶⁷ VÁLYI A.: *Magyar Országának leírása*. I. Buda, 1796.

kor itt még nem volt templom, *Hosszúsúzon*, az anyaegyházban minden nyolcadik héten magyar nyelvű istentiszteletet tartottak a kecsői hívek részére. Más vasárnapokon az istentisztelet szlovákul folyt, mivel *Hosszúsúzó* lakosságát ebben az időben majdnem kizárólag szlovákok tették ki. Éppen ezért a lelkészek vagy szlovák anyanyelvűek voltak, vagy pedig jól beszélték a szlovákul. Így történhetett meg, hogy a hosszúsúzóiban a jeles szlovák író, *Pavol Dobšinský* édesapja, valamint *August Škultéty* is szolgálatot teljesített, aki később az első szlovák gimnázium tanára, majd igazgatója lett *Nagyőrécén*.

A nagyőrécsei szlovák gimnázium a 19. században, melynek August Škultéty volt az igazgatója. (Forrás: Internet.)

Az új imaház felszentelése után olyan egyezség jött létre a hosszúsúzóiban az anyaegyház, valamint a kecsői leányegyház között, hogy a pap évente négyszer látogat ki *Kecsőbe*. Később, 1868-ban ezt hét-re emelték. Minden egyes alkalommal, amikor a lelkész a faluban tartott istentiszteletet, sor került úrvacsora-osztására is. A kecsői istentiszteletek, a hosszúsúzóikkal ellentétben, kizárólag magyar nyelven folytak. A mai napig érvényes, hogy a hosszúsúzóiban a lelkészek a

kecsői evangélikus hívek lelki gondozói, és tartanak istentiszteletet a község evangélikus templomában.

A hosszúszoói ágostai hitvallású evangélikus prédikátorok névsora, akik a kecsői leányegyházban is szolgálatot teljesítettek 1805-től⁶⁸:

<i>Major Tamás</i>	(1805 – 1810)
<i>Czirbesz Mihály</i>	(1811 – 1830)
<i>Miklósfy Sámuel</i>	(néhány hónap)
<i>Pavol Dobšinský</i>	(1831 – 1833)
<i>Zsirko János</i>	(1833 – 1847)
<i>August Horislav Škultéty</i>	(1847 – 1850)
<i>Eduard Škultéty</i>	(1850 – 1857)
<i>Buzágh János</i>	(1857 – 1863)
<i>Kiss András</i>	(1863 – 1865)
<i>Welky János</i>	(1865 – 1910)
<i>Palásthy Árpád</i>	(1911 – 1947)
<i>Török György</i>	(1947 – 1961)
<i>Dusza Károly</i>	(1961 – 1962)
<i>Mohr Gedeon</i> ⁶⁹	(1962 – 1971)
<i>Trencsényi Andrea</i>	(1996 – 2011)
<i>Viliam Solárik</i>	(2011 – től)

Az 1821. november 11-én felszentelt templom négyszög alakú volt és kőből épült, torony nélkül. A torony csak a 20. század elején készült el, és 1912-ben került felszentelésre. Addig csupán egy kőből és fából emelt harangláb állt a templom mellett. A benne levő kisméretű harang 1760-tól szolgálta a kecsői híveket felekezeti hovatartozástól függetlenül. A harang közös tulajdona volt a római katolikusoknak és az ágostai hitvallású evangélikusoknak. Hogy együtt vásárolták-e, vagy pedig ajándékozás útján került a faluba, azt egyelőre nem tudjuk, annyi azonban bizonyos, hogy mindkét fele-

⁶⁸ LŐRINCZ Á.: „Énekgár” a karszton. Kečovo – Kecő, 2014.

⁶⁹ Mohr Gedeon a község (*Hosszúsó*) krónikása is volt sok éven keresztül. Válogatott írásai 1999-ben jelentek meg könyv alakban „*Nevetés közben is fáj a szív*” címen.

*A kecsői ágostai hitvallású evangélikus templom oltárképe és úrasztala.
(Fotó: Breznanik Peter.)*

kezet közös vagyona volt. Mint könyvünk más helyén már írtunk róla, ez a harang később vita tárgya lett a két egyház hívei között, amit úgy oldottak meg, hogy az evangélikusok 1837-ben 20 forintért megvásárolták. Későbbi sorsáról semmit sem tudunk; talán eladták vagy rekvirálták⁷⁰ a háborúban. Mindenesetre biztos, hogy ma már nem található meg *Kecsőben*.

Az evangélikus templom tornyában jelenleg egy harang található. Mellette ott van egy másik harang helye is, mely 1912-ben, a felszenteléskor került a toronyba, majd az I. világháború fémbe gyűjtésének lett az áldozata. Egyes kecsőiek szerint a templomban valamikor három harang is volt. A harmadik az lehetett, amely 1837-ig közös tulajdona volt a két egyháznak. A helyi szájhagyomány szerint amikor a rekviráló katonák a harangot ledobták a toronyból, az ráesett a templom lépcsőjére, amelynek sérülése most is látható.

A mai harangon, mely a soproni *Seltenhofer Frigyes*⁷¹ műhelyében készült 1898-ban, a következő szöveg olvasható, szép vésett, írott betűkkel:

*A kecsői ág. hitv. ev. lányegyházi hívek önszerzeménye
Az élőket hívom
A kimúltakat elszólítom
1898 1317 sz.⁷²*

⁷⁰ Túlnyomó többségükben a harangok bronzból készültek, és balszerencsájukre anyaguk összetétele megegyezett az ágyúcsövekével. Ennek következménye pedig az volt, hogy ha kitört a háború, nagy részük azonnal rekvirálás alá esett, és ágyúcsövet öntöttek belőlük.

⁷¹ A soproni *Seltenhofer-műhely* a magyar harangöntészet egyik legfontosabb bázisa volt több mint 100 éven keresztül. Alapítója a német származású *Seltenhofer Frigyes Keresztély* harangöntő, aki *Bécsben* kezdte munkáját, majd *Sopronban* telepedett le 1814-ben. A család több generáción keresztül harangok százait öntötte, egészen 1945-ig, amikor soproni gyárukát egy bombatámadás a földdel tette egyenlővé. A legtöbb megrendelésük az evangélikus egyháztól érkezett.

⁷² LŐRINCZ Á.: *A kecsői harangok*. Kecsői újság, 12. évfolyam. Kecső, 2013.

Az evangélikus templom harangja. (Fotó: Lőrincz Árpád.)

A templom több átalakításon ment át az elmúlt közel 200 évben. A legnagyobb változást éppen a torony felépítése jelentette, amit 1912-ben fejeztek be, és *Terray Gyula* főesperes részvételével szenteltek fel⁷³. Ezen kívül természetesen már más a tetőzet, kicserélték az ajtókat, ablakokat (talán már többször is) és a berendezéseket. A püspöki látogatás jegyzőkönyve szerint az imaházban volt egy kék színűre festett egyszerű oltár, szószékkal együtt. Ez a barokk stílusú szószékoltár egykor nagyon elterjedt evangélikus oltártípus volt. Egyik utolsó képviselője még most is megtekinthető a pelsőcardói evangélikus templomban. A hasonló kecsői darab az idők folyamán eltűnt, ma már külön oltár és szószék áll a helyén. A hajdani két karzat közül az átépítés után csak egy maradt, a templom déli oldalán. Orgona nem volt sem a püspöki látogatás idején, sem később.

⁷³ *A Tiszai Ág. Hitv. Evang. Egyházkerület Nyíregyházán 1912. évi július hó 10. és 11-ik napján tartott közgyűlésének Jegyzőkönyve.* Eperjes, 1912.

A püspöki látogatás jegyzőkönyve szerint a templomnak egy ajtaja és 3 ablaka volt. Az átépítések eredményeként ma már összesen nyolc ablak világítja meg a belső teret, és az ajtót is kicserélték. Az eredeti ajtó, melyet a torony építésekor eltávolítottak, nem

A templomtorony 1912-ben készült el. (Fotó: Breznanik Peter.

semmisült meg, hanem a toronyban, a létra mellett fekszik. Természetesen nem létezik már az eredeti fazsindely-borítás sem, a templomot ma palatető védi az időjárás viszontagságaitól.

Az iskola a látogatás jegyzőkönyve szerint a templomhoz hasonlóan 1818-ban emelt kőépítmény volt, fazsindellyel fedve, és egy meredek helyen állt, szemben az imaházzal.

Négyszög alaprajza volt, és a tantermen kívül magába foglalta a tanítói lakást is. A tanterem konyhaként és cselédszobaként is szolgált. Padlózata burkolat nélküli volt. A berendezés nagyon szegényes képet mutatott, éppen ezért a jegyzőkönyv mielőbbi javítást ajánlott, ami néhány év múlva be is következett. 1880-ban kezdődött a tatarozás, melynek folyamán az egész épületet szilárd padlóval látták el, a diákok új padokat kaptak, és átépítették a melléképületeket is. Ezeken kívül új éléskamra is készült a tanító számára⁷⁴. A tatarozás 1882-re fejeződött be, és 554 forintba került⁷⁵. Néhány év múlva, 1897-ben az iskolát és a templomot kőkerítéssel vették körül⁷⁶. Még egy nagy beruházás valósult meg a századfordulón, amikor a templom mellett, a keleti oldalon felépült a tanítói lakás, és így az iskola épülete ezután már csak az oktatást szolgálta. A két világháború között azonban már olyan rossz volt az állapota, hogy teljesen használhatatlanná vált, így az evangélikus gyerekek is a katolikus iskolába jártak. Néhány évvel a második világháború után az iskola épületét, valamint a tanítói lakot is lebontották.

Az evangélikus iskola helyén 1996-ban, az *I. Kecsei Falunapok* keretében emlékoszlopot avattak. Az ünnepség a millicentenárium, illetve a község első írásos említésének 725. évfordulója évében került megrendezésre, és méltó módon emlékezett meg mindkét eseményről.

⁷⁴ *A Tiszai Ágost. Hitv. Evang. Egyházkerület 1880. augusztus 11-kén Dobsina bányavárosában tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.*

⁷⁵ *A Tiszai Ágost. Hitv. Evang. Egyházkerület 1882. augusztus 16-ik és 17-ik napján Rozsnyó városában meg tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.* Nyíregyháza, 1882.

⁷⁶ *A Tiszai Ágost. Hitv. Evang. Egyházkerület Miskolczon 1897-ik évi szeptember hó 14-17-ik napjain meg tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.* Miskolcz, 1897.

*Az evangélikus iskola épülete a templom előtt állt.
(Képeslap részlet az 1930-as évekből.)*

A tanítói lakból mára csak a lépcsők maradtak. (Fotó: Breznanik Peter.)

*Az egykori evangélikus iskola helyén felállított emlékoszlop⁷⁷.
(Fotó: Breznanik Peter.)*

⁷⁷ Az 1996-ban, az első falunapokon leleplezett emlékmű *Lőrincz Attila* kecsői asztalosmester alkotása.

Az evangélikus iskola tanítási nyelve az egyházi adatok szerint a magyar volt, ami a lakosság többségének nemzetiségét is jelzi. A tanítókról, valamint a tanulók számáról elég pontos információk állnak rendelkezésre egyházi és világi statisztikákból egyaránt.

Az iskola legrégebbi oktatói az I. világháború kitöréséig a következők voltak: *Sebők Sándor* (1818–1819), *Kaunitz István* (1819–1829), *Sztanek András* (1829–1830), *Miskolczy Sámuel* (1830–1832), *Sexty András* (1832–1833), *Kupferschmidt Dániel* (1833–1836), *Palecskó György* (1836–1879), *Bartal Károly* (1879–1893), *Páter Károly* (1893–1899), *Jánosdeák László* (1899–1903), *Steinhübel Lajos* (1903-tól), *Geyer Gusztáv* (1914-ig). Egy részük okleveles tanítói képesítéssel rendelkezett. Az egyik legismertebb, alapos felkészültségű oktató *Palecskó György* volt, aki 43 éven keresztül, egészen haláláig tanította a kecsői evangélikus gyermekeket. Jogi végzettséggel rendelkezett; a falubeliek sok-sok évvel a halála után is elismeréssel beszéltek róla, és ápolták az emlékét⁷⁸.

Itt ellentmondás mutatkozik a püspöki látogatás jegyzőkönyvével szemben, mert a dokumentum nem éppen hízelgően ír *Palecskó Györgyről*. Azt olvashatjuk, hogy a tanító nem volt valami szorgalmas, több napot is mulasztott, főleg a mezei munkák idején. Felrótta neki azt is, hogy nagyon hiányosan tanítja az éneklést és az imát. Ennek fő okát a lelkész – aki az információkat szolgáltatva a jegyzőkönyv megírásához – abban látta, hogy a tanító nem eléggé bírta az iskola oktatási nyelvét (a magyart), és nem rendelkezett jó énekhanggal. Kifogásolták továbbá, hogy a gyerekek meglehetősen járatlanok a *Szentírás* ismeretében, és hiányosságokat tapasztaltak a tanulók vallásossága terén is. A püspök szigorúan utasította a tanítót, hogy vegye komolyan a hivatását. Mindezek ellenére az egyik igen fontos tulajdonságát is említi a jegyzőkönyv, mégpedig azt, hogy *Palecskó György* mértékletes, sőt szigorúan visszavonult életet élt. Szüksége is volt erre, mert többször panaszolta, hogy még azt a kevés fizetést is ritkán kapta meg, amelyre joga lett volna. 1873-ban 20 éve fennálló követelése is voltak.

⁷⁸ SZOMBATHY L.: *Gömör-Kishont vármegye népoktatásügyének története*. Debrecen, 1909.

Bartal Károly tanító ifjú- és időskori arcképe.

Bartal Károly tanítói oklevele, Eperjes, 1885.

Mindezek ellenére, mint láttuk, 43 esztendőn keresztül tanított *Kecsőben*, és az emberek a halála után is elismeréssel emlegették. A jegyzőkönyvbe valószínűleg azért került kedvezőtlen vélemény *Palecskóról*, mert a tanító és a hosszúszoói lelkész, *Velky János* kapcsolata rossz volt, a leírtak alapjául pedig a lelkész információi szolgáltak.

Annak ellenére, hogy még jogi végzettséggel is rendelkezett, *Palecskó* valószínűleg megmaradt egyszerű falusi embernek, aki igyekezett az kecsői embereken segíteni. Sokat nélkülözött, és többnyire elnézte a gyerekeknek a hiányzást is, amikor a mezei munkáknál minden kézre szükség volt. Mindenkiel szemben megértést tanúsított, elsőbbségben részesítette a megélhetést biztosító napi teendőket az énekorával vagy a hittannal szemben. Ez lehetett a fő oka annak, hogy a lelkésszel való kapcsolata nem volt rózsás, bár az egyszerű falusi emberek nagyon szerették. A nehézségek ellenére 43 éven keresztül mindvégig kitartott *Kecsőben*, pedig valószínűleg szlovák származású volt.

A két világháború közötti időszakban *Schablik János* oktatott az evangélikus iskolában. Iskolai teendői mellett műkedvelői előadásokat is szervezett, vezette az énekkart, valamint irányította a *Vöröskereszt* községi szervezetének ifjúsági csoportját⁷⁹.

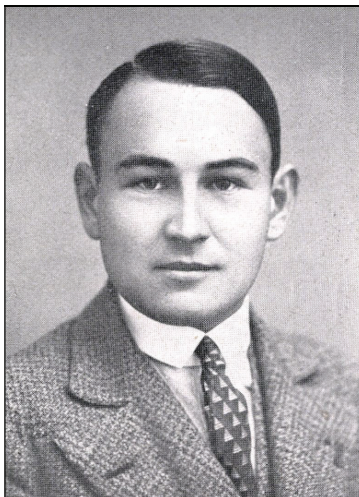
Az utolsó evangélikus tanító *Kecsőben* *Eőry Pál* volt. *Komáromból* származott, és a II. világháborút megelőző években szolgált *Kecsőben*, ahol végleg letelepedett. *Eőry* az evangélikus iskola épületének használhatatlanná válása után már a katolikus iskola épületében tanított. Sajnos az egyike lett *Kecső* második világháborús hősi halottainak, soha nem tért haza a keleti frontról⁸⁰.

Főleg a 19. században, de a 20. század első felében is a tanító több volt, mint egyszerű iskolai oktató. Ők személyesítették meg a falusi értelmiséget. Mivel *Kecsőben* parókia nem volt, a pap csak ritkán járt ki *Hosszúsóról* istentiszteletet tartani, az egyház tanítói

⁷⁹ SZERÉNYI F.: *Csehszlovákiai Magyar Tanítók almanachja*. Bratislava, 1934.

⁸⁰ *Eőry Pál* kántortanító *Komáromban* született 1913-ban, és 1943. március 6-án a keleti hadszíntéren eltűnt. Frontszolgálatára előtt leventeoktatóként is működött.

látták el a papok teendőit is. Ezért nevezték őket kántortanítónak, mert kántori szolgálatot is elláttak az istentiszteletek során, de szükség esetén temettek is, ha a pap nem tudott eljönni, vasárnaponként pedig sokszor ők végezték a templomi szertartást is.

*Schablik János, az evangélikus iskola tanítója 1933-ban.
(Forrás: Csehszlovákiai Magyar Tanítók Almanachja.)*

A tanulók száma az evangélikus iskolában a 19. században a különböző statisztikák szerint a következőképpen alakult:

1831	22 tanuló
1848	23 tanuló
1866	18 tanuló
1873	19 tanuló
1876	22 tanuló
1880	27 tanuló
1885	29 tanuló
1891	42 tanuló
1899	29 tanuló ⁸¹

⁸¹ LŐRINCZ Á.: „Énekgyár” a karszton. Kečovo – Kecő, 2014.

Az 1869-ben készült „*Részletes statisztikai kimutatások Gömör-
megye elemi tanodáiról*” című kiadványban *Palánszki János* szol-
gábiró részletesen jellemzi a kecsői evangélikus „tanodát”. Az írás
szerint az iskolakötelesek száma az 1867/68-as tanévben 18 fő volt.
Az iskola egy osztállyal rendelkezett, alapítója és fenntartója az
ágostai hitvallású evangélikus egyház. Tanítója egy, kinek az évi
jövedelme 6 forint, valamint az egyházi gondnoktól még termé-
szetbeni juttatásban is részesül. A tandíj egy növendéktől 40 kraj-
cár. Az iskolában egy tanterem található, melyben a fiúk és a lá-
nyok együtt tanulnak. A tanító jogi tanulmányokat folytatott, és
1836-tól szolgál a faluban. 1847 óta az iskolát 394 gyerek végezte
el, úgymint 234 lány és 160 fiú, de felsőbb tanintézetbe egyikük
sem lépett. Durcáskodás miatt több gyerektől is elengedik a tandí-
jat, és sokan vannak olyanok, akik a szegénység miatt nem tudják
beszerezni a kellő tankönyveket. A tanodai felügyeletet az egyhá-
zi gondnok gyakorolja⁸².

Az evangélikus iskola az 1920-as években szűnt meg, amikor-
tól az evangélikus gyerekek is a katolikus iskolába kezdtek járni.

A hívek száma a jegyzőkönyv szerint a püspök látogatásának
évében, 1873-ban 161 volt, ebből 88 férfi és 73 nő. A házaspárok
száma 43, ebből 8 volt a vegyes házasság. 1872-ben született 11 gyer-
mek, konfirmált 4. Elhalálozott 1 személy, és egy nő áttért a re-
formátus hitre. A lélekszámról pontos adatokkal rendelkezünk a
népszámlálási statisztikákból, illetve az 1820-tól rendszeres idősza-
konként megjelent névtárakból.

Az evangélikus hívek száma *Kecsőben* a névtárak és a nép-
számlálási adatok alapján a 19. század elejétől napjainkig a követ-
zőképpen alakult:

1826	180 ev. hívő	1899	210 ev. hívő
1831	182 ev. hívő	1900	181 ev. hívő
1838	200 ev. hívő	1903	181 ev. hívő
1848	260 ev. hívő	1907	181 ev. hívő
1873	186 ev. hívő	1910	172 ev. hívő

⁸² SCHWARTZ GY.: *Részletes statisztikai kimutatások Gömör-
megye elemi tanodáiról*. Pest, 1869.

1876	149 ev. hívő	1940	175 ev. hívő
1880	189 ev. hívő	1991	134 ev. hívő
1885	168 ev. hívő	2001	117 ev. hívő
1891	192 ev. hívő	2011	91 ev. hívő ⁸³

A kecsői leányegyházhoz tartoztak a püspöki látogatás idején a szórványban élő jósvafői evangélikus hívek is, akik szintén *Kecsőbe* jártak istentiszteletre. Felróták viszont nekik, hogy ígéretük ellenére az egyház kiadásaihoz és a lelkész fizetéséhez nem járultak hozzá. Az országhatár megváltozása óta a jósvafői hívek természetesen már nem tartoznak a kecsői gyülekezethez

A jegyzőkönyv szerint a kecsői evangélikus egyház élén egy választott testület állt *Juhász Márton* gondnok vezetésével, aki a 19. század végén a község legmódosabb gazdája volt⁸⁴. A testületet 3 évre választották, és tagjai a legismertebb evangélikus családokból kerültek ki.

1873-ban, a látogatás idején az egyház tulajdonát képezte egy cinlemezből készült ódonszerű kehely, a pelsőcardói leányegyház ajándéka, mely nagyon rossz állapotban volt. Ekkor már folyt a gyűjtés az új kehelyre, és addig 34 forint gyűlt össze. Végül 1883-ban kapott az egyház új kelyhet, melyet máig is használnak az úrvacsora-osztás alkalmával. Rajta az alábbi szöveg található szép vésett betűkkel:

*A kecsői ág. hitv. ev. leányegyháznak
özv. Petzenkó Mihályné
szül. Lőrincz Mária 1883. november 10.*

Tehát végül nem a gyűjtés révén, hanem egy magánszemély ajándékaként került a kegytárgy a templomba. De hová lett az erre a célra összeadott pénz? Máshová fektették be, vagy az adományozóval közösen vásárolták a kelyhet? – egyelőre nem tudjuk.

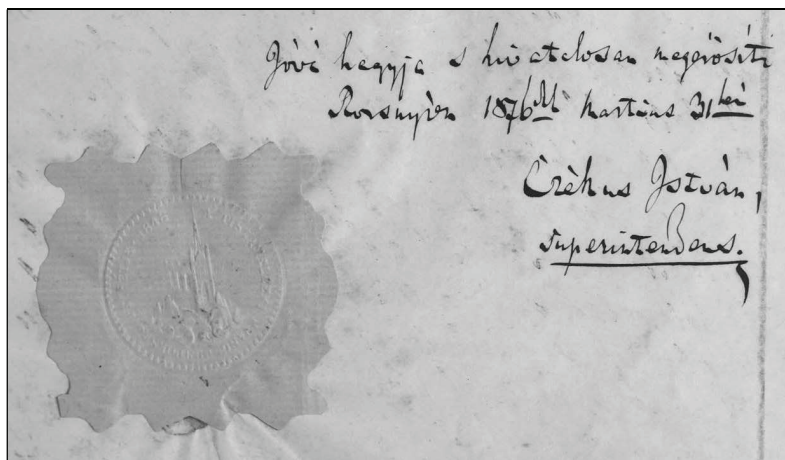
A jegyzőkönyv foglalkozott még a az egyház belső, erkölcsi és vallási helyzetével, valamint a lelkészi hivatal állapotával is. Meg-

⁸³ LŐRINCZ Á.: „Énekgyár” a karszton. Kečovo – Kecső, 2014.

⁸⁴ A *Gazdaczímár* 1897. évi kiadása.

tudhatjuk belőle, hogy abban az időben a konfirmálók képzése és maga a konfirmáció is *Hosszúszón*, az anyaegyházban, az ottani fiatalokkal együtt történt. Különösen érdekes információ, hogy a püspöki látogatás idején a kecsői újszülötteket is *Hosszúszón* keresztelték, mert a kecsői templomban nem volt keresztelőmedence. A temetéseket a tanító végezte, erre a szomorú alkalomra papot nem hívtak. A lelkész és a gyülekezet kapcsolata jó volt. Megfelelőnek találták a hívek részvételét is az istentiszteleteken.

A jegyzőkönyv a sérelmek és panaszok felsorolásával ért véget. Ebben a részben a tanító elpanaszolta, hogy évek óta nem kapja meg a járandóságát, az egyház képviselői pedig felrötták neki, hogy nem mindig teljesíti maradéktalanul a kötelességét.

*Czékus István szuperintendens aláírása a jegyzőkönyvön.
(Forrás: Internet.)*

Ami a tanító javadalmazását illeti, részletesen leírták az 1836-ból származó meghívólevélben, mely szintén megtalálható a jegyzőkönyvben. A dokumentum felsorolja mindazokat a tételket, amelyekre a tanítónak kecsői szolgálata alatt joga volt. Az aláírók között a kecsői leányegyház képviselői mellett megtalálhatjuk a község bíróját, valamint *Spissák György* főesperest is.

Azt azonban a jegyzőkönyv szerzői is elismerték, hogy a fizetés olyan kevés volt (ami az elkövetkező évtizedekben sem javult), hogy képzett, és csupán a hivatásának élő tanítónak ebből megélni szinte lehetetlen.

Ezzel ér véget a jegyzőkönyv, mely bepillantást enged a kecsői ágostai hitvallású evangélikusok életébe a 19. században, amikor meglátogatta őket *Czékus István* akkori püspök.

*Az úrvacsora-osztásnál használt kehely 1883-ból.
(Fotó: Breznanik Peter.)*

*Az oltárképen Jézus a Getszemáni kertben.
(Fotó: Breznaník Peter.)*

UTÓSZÓ

Amikor az „*Énekgyár a karszton*” című könyvet készítettem, nagyon sok új, érdekes adatra és információra akadtam különböző forrásokban. A teljesség igénye nélkül átkutattam sok levéltárat, hogy új ismereteket szerezzek a könyv megírásához. Ma már nagy segítséget jelent ilyen esetben, hogy otthon, karosszékben ülve is sok információhoz lehet jutni az interneten. Ilyen kutatás közben találtam rá arra a jegyzőkönyvre is, melyet *Czékus Istvánnak*, az ágostai hitvallású evangélikus egyház tiszamelléki egyházkerülete szuperintendensének 1873. június 8. és 10. között a hosszúsúói, a pelsőcardói és a kecsői egyházakban tett látogatásáról tudósít

Amikor beleolvastam a dokumentumba, és megállapítottam, hogy rengeteg új, addig számomra is ismeretlen adatot tartalmaz a kecsői evangélikus leányegyház és a falu történelméről, elhatároztam, hogy ezt másokkal is megosztom. Ezért fogtam hozzá az információk feldolgozásához és a könyv megírásához.

Mielőtt még ismerőseim csodálkoznának, hogy római katolikus létemre az evangélikus egyházzól írok, nem szabad elfelejteni, hogy édesanyám, nagyapám és az ő őseik evangélikusok voltak, úgy, mint ma a feleségem és a kislányom is. Tehát van kötődésem ehhez a felekezethez is.

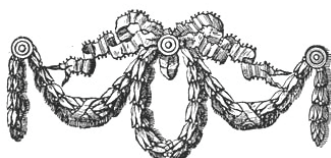
Az *Énekgyár a karszton* című könyvemhez hasonlóan ezt a munkát is elsősorban a kecsői olvasóknak ajánlom, de természetesen örülni fogok, ha „kívülállók” is kézbe veszik és beleolvasnak. Főképp azokra gondolok, akik érdeklődnek *Kecső*, a „*Gömörország*” délkeleti részén fekvő kis falucska történelme iránt.

Ifj. Lőrincz Árpád

KECSŐ TÖRTÉNETÉNEK KRONOLÓGIÁJA A PÜSPÖKI LÁTOGATÁS ELŐTT

- Kr.e.
6-5000 – A bükki kultúra embere élt a Domica-barlangban.
- 1272 – Kecső első írásos említése V. István király adománylevelében.
- 1279 – Kecső birtokosai a Kacsics nemzetségből Etthuruh fiai: Etthuruh és Miklós.
- 1332 – A kecsői templom első írásos említése a pápai tizedjegyzékben.
- 1427 – A faluban 24 jobbágyporta volt.
- 1551 – 10 jobbágycsalád élt a faluban.
- 1555 – A törökök elpusztítják Kecsőt.
- 1750 – Ebben az időben kezdődött meg Kecső újjátelepítése.
- 1750 – Ezekben az években épül fel Kecsőben a malom.
- 1753 – 5 család élt a faluban.
- 1760 – A lakosok harangot vásárolnak.
- 1775 – Összesen 17 család élt a faluban.
- 1787 – A községnek 247 lakosa volt 37 családban.
- 1782 – A Búdóstón már működött a vendéglő.
- 1796 – A kecsői kapahámor első írásos említése Vályi András által.
- 1801 – Július 10-én Bartholomaeides (Eördögh) László látogatást tett az Ördög-lyukban.
- 1808 – Bartholomaeides (Eördögh) László szerint a falunak 285 lakosa volt, akik részben magyarok, részben szlovákok.
- 1818 – Május 20-án megkezdődött az evangélikus templom építése.
- 1818 – Megérkezett a faluba az első evangélikus tanító, Sebők Sándor.

- 1820 – A Magyar Királyi Helytartótanács vizsgálta a kecsői római katolikusok beadványát.
- 1821 – Felépült az evangélikus templom és az iskola.
- 1827 – Felépült a római katolikus templom.
- 1837 – A falunak 336 lakosa volt, magyarok és szlovákok vegyesen.
- 1837 – Az evangélikusok kifizették a katolikusoknak a közös harangból az őket megillető tulajdonrészt.
- 1867 – A tagosítás után a nagybirtokosoktól a helyi kispaszság vásárolta meg a termőföldeket.
- 1869 – Már izraeliták is éltek Kecőben.
- 1873 – Czékus István püspök látogatása a faluban.

A könyvben előforduló magyar helységnevek mai szlovák megfelelői

Alsósajó – Nižná Slaná
Bakostörék – Veľké Teriakovce
Berzété – Brzotín
Besztercebánya – Banská Bystrica
Betlér – Betliar
Csetnek – Štítňik
Csoltó – Čoltovo
Dobsina – Dobšiná
Eperjes – Prešov
Felsősajó – Vyšná Slaná
Gacsalk – Gočaltovo
Gecelfalva – Koceľovce
Gömörpanyit – Gemerská Panica
Hosszúszó – Dlhá Ves
Kassa – Košice
Kálnó – Kalinovo
Kecső – Kečovo
Kisszlajos – Slavoška
Kiéte – Kyjatice
Késmárk – Kežmarok
Komárom – Komárno
Krasznahorka – Krásna Hôrka
Kuntapolca – Kunová Teplica
Lice – Licince
Losonc – Lučenec
Lócse – Levoča
Lubenyik – Lubeník
Margonya – Marhaň
Melléte – Meliata
Nagykürtös – Veľký Krtíš

Nagyróce – Revúca
Nyitra – Nitra
Ocsova – Očová
Osgyán – Ožďany
Pelsóc – Plešivec
Pelsócardó – Ardovo
Pozsony – Bratislava
Rozlozsna – Rozložná
Rozsnyó – Rožňava
Sajógömör – Gemer
Selmecbánya – Banská Štiavnica
Szirk – Sirk
Sztárnya – Starňa
Tiszolc – Tisovec
Tótpelsóc – Pliešovce
Turcsok – Turčok
Zólyom – Zvolen

FELHASZNÁLT IRODALOM

- ANTAL I. B.: *Aggtelek község családjainak története*. Aggtelek, 1995.
- A zichi és vászonkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára*. Pest, 1871. Magyar Történelmi Társulat.
- BARTHOLOMAEIDES, L.: *Inclyti Superioris Ungariae comitatus Gömöriensis Notitia historico-geographico statistica*. Leutschoviae [Lőcse], 1806-1808.
- B. KOVÁCS I.: *Gömörország*. Rimaszombat, 2009.
- BOROVSKY S. (red.): *Gömör-Kishont vármegye*. Budapest, [1903]. (Magyarország vármegyéi és városai.)
- BÓDISNÉ – DÉNES GY. – JAKUCS L.: *Aggtelek a magyar állam alapításának ezredik évében*. Aggtelek, 2001.
- CZENTHE Z.: *Otthonok I*. Rimaszombat, 2006.
- CZENTHE Z.: *Otthonok VI*. Rimaszombat, 2009.
- DANYI D., DÁVID Z.: *Az első magyarországi népszámlálás (1784-1787)*. Budapest, 1960.
- DVORZSÁK J.: *Magyarország helységnévtára*. Budapest, 1882.
- ENGEL P.: *Kamarahaszna-összeírások 1427*. Budapest, 1989.
- ERDÉLYI G.: *Gömör vármegye klasszicista építésze*. Bratislava, 1996. Madách-Posonium.
- FÉNYES E.: *Magyar Országna s a hozzá kapcsolt tartományoknak mostani állapotja statistikai és geographiai tekintetben*. Pest, 1837.
- FÉNYES E.: *Magyarország geographiai szótára*. Pest, 1851.
- GAÁL L.: *Gömörország természeti öröksége*. Rimaszombat, 2010.
- HUNFALVY J. (red.): *Gömör és Kishont törvényesen egyesült vármegyének leírása*. Pest, 1867.
- ILA B.: *Gömör megye*. III. köt. Budapest, 1946. Magyar Tudományos Akadémia.
- LISZKA J.: *Utánpótlás. Dolgozatok Kecső néprajzából*. Kőbölkút, 1990.

- LŐRINCZ Á.: „Énekgyár” a karszton. Kečovo – Kecő, 2014.
- MÁLYUSZ E.: *Zsigmondkori oklevéltár I. 1387-1399.* Budapest, 1951.
- MIHÁLYFALUSI FORGON M.: *Gömör-Kishont vármegye nemes csalá dai.* Šamorín, 1997.
- MOHR G.: *Nevetés közben is fáj a szív.* Ostrava, 1999.
- NAGY I. et al. (red.): *A Zichy és Vásónkeői gróf Zichy-család idősb ágának okmánytára.* I. köt. Pest, 1971.
- NAGY I. – NAGY GY.: *Codex diplomaticus hungaricus andegavensis* I., II. Budapest, 1878-1881.
- ORTVAY T.: *Magyarország egyházi földleírása a XIV. század elején.* Budapest, 1891.
- PALÁDI-KOVÁCS A.: Favágók és más erdőjárók Dél-Gömörben. = *A Herman Ottó Múzeum Évkönyve*, 25-26. Miskolc, 1988.
- PALÁDI-KOVÁCS A.: Népi mészégetés a gömör-tornai karsztvídeden. = *Agria. Az Egri Múzeum Évkönyve*, 23. köt. 1987.
- PALÁDI-KOVÁCS A.: Gömöri mészégetők. = *A gömöri magyarság néprajza* 2. Debrecen, 2006.
- SZERÉNYI F.: *Csehszlovákiai Magyar Tanítók almanachja.* Bratislava, 1934.
- SCHWARTZ GY.: *Részletes statisztikai kimutatások Gömörmegye elemi tanodáiról.* Pest, 1869.
- SKALSKÁ, M.: *Jelšava a Jelšavské panstvo v stredoveku.* Martin, 2009. Matica slovenská.
- SZOMBATHY L.: *Gömör-Kishont vármegye népoktatásügyének története.* Debrecen, 1909.
- TICHY K.: *Phileciumtól Pelsőcig.* Rozsnyó, 1932.
- VÁLYI A.: *Magyar Országának leírása.* I. Buda, 1796.

A GAZDACZIMTÁR 1897. évi kiadása.

A KECSŐI ÚJSÁG számai.

Az EVANGÉLIKUS EGYHÁZ NÉVTÁRAI.

Az EVANGÉLIKUS ŐRÁLLÓ folyóirat 1914. évi 28. száma.

Az ÚJ SZÓ napilap számai.

A kecsői iskola krónikája.

A HÉT hetilap 1967. március 12. száma.

- A tiszai ágost. hitv. evang. egyházkerület 1880. augusztus 11-kén Dobsina bányavárosában tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.*
A tiszai ágost. hitv. evang. egyházkerület 1882. augusztus 16-ik és 17-ik napján Rozsnyó városában meg tartott közgyűlésének jegyzőkönyve. Nyíregyháza, 1882.
- A tiszai ágost. hitv. evang. egyházkerület Miskolczon 1897-ik évi szeptember hó 14-17-ik napjain meg tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.* Miskolcz, 1897.
- A Tiszai Ág. Hitv. Evang. Egyházkerület Nyíregyházán 1912. évi július hó 10. és 11-ik napján tartott közgyűlésének Jegyzőkönyve.* Eperjes, 1912.
- Lexikon universorum regni Hungariae locorum populorum. Magyarország helységeinek 1773-ban készült hivatalos összeírása.* Budapest, 1920.

T a r t a l o m

<i>Tisztelt Olvasó!</i>	3
Kecső község a püspöki látogatást megelőző időkben	5
A püspöki látogatás	19
Az ágostai hitvallású evangélikus egyház helyzete Kecsőn	
1873-ban a püspöki látogatás jegyzőkönyve szerint	27
Az egyház állapota	28
A lelkészek	32
Az egyház felügyelői.....	36
A tanítók.....	36
A hívek száma	38
A templom.....	38
A templom egyéb berendezései	38
Egyházi könyvek.....	39
Torony és harang	40
Az iskola épülete	42
Az egyház ingatlanbirtoka.....	42
Egyéb vagyon.....	42
A levéltárban található iratok	44
Ingóságok	44
Temető	45
Szórványban élő hívek	45
Az egyház vezetősége és szervezete	46
Az egyház belső, erkölcsi, vallási állapota.....	46
A lelkészi hivatal.....	48
Az iskola	49
A tanító javadalmazása	50
Iskolai alapítvány	51
Kegyesszervezetek	52
Áldozatok, segélyezés	52
Sérelmek, panaszok, visszaélések.....	53

Az evangélikus egyház állapota a látogatás után.....	55
Utószó.....	76
Kecső történetének kronológiája a püspöki látogatás előtt	77
A könyvben előforduló magyar helységnevek mai szlovák megfelelői.....	79
Felhasznált irodalom	81

